

LENIN KOLMEN PISTEEN KEHÄLLÄ
...leniniläinen politiikan tyyli

Salo, Miika. 2009. ”Lenin kolmen pisteen kehällä ...leniniläinen politiikan tyyli.” *Sosialismi.net* 22.9.2009. Saatavilla osoitteessa http://sosialismi.net/kirjasto/Salo_-_Lenin_kolmen_pisteen_kehalla.pdf

Vasemmisto on muumioitunut, jämähtänyt ja urautunut paikalleen toistamaan samoja kaavoja. Vasemmiston sisällä on tarve vallankumoukse(llisi)lle. **Marxiin** on palattu jo niin monet kerrat, että Marxilla ei vasemmiston ruumista ravistella eloon. Tämä artikkeli on puheenvuoro ”**Leninin** toistamiseksi”, ”sisäisen Leninimme” löytämiseksi.

Marginaalisten marxilaisten ajattelijoiden keskuudessa jo vähitellen pakkopaidastaan ulos päästetty, Neuvostoliiton kuritushuoneessa sitaattikoneeksi alistettu **Vladimir Uljanov** oli 1900-luvun nerokkaimpia poliittisia strategeja. Tämä on kiistatonta, oltiin hänen muusta toiminnastaan tai kirjallisesta tuotannostaan mitä mieltä tahansa.

Tarkoituksena on pistää lusikka Leninin keittämään teoreettiseen soppaan ja tarkastella mitä annettavaa *erityisesti* sen valmistustavalla ja *myös* aineksilla voisi olla nykyiselle vasemmistolle.¹ ”Lenin” tyylinä ja tapana toimia näyttäisi auttavan vastaamaan moniin ajankohtaisiin ongelmiin.

Ensimmäisessä luvussa esitän tiiviisti esseen ydinajatuksat. Toisessa luvussa käyn Leninin kirjallista tuotantoa. Tämä tarkastelu jatkuu kolmannessa luvussa kolmen painopistealueen kautta. Lopuksi kokoa vielä edellisten lukujen antia.

---

¹ Tarkoituksena on jatkaa tästä aiheesta seuraavassa artikkelissa siirtämällä tarkastelu nykyisen vasemmiston ongelmiin ja uudistamiseen ruotimalla ”muumioituneen” vasemmiston tilaa. Tämä artikkeli on avaus, muistiinpanoja varsinaista tutkimusta varten.

I LENINILÄISEN TYYLIN HAHMOTTELUA

Miten voitaisiin muodostaa käsitys nykyajasta ja vieläpä tarkoin määritellystä nykyhetkestä sellaisen ajattelun avulla, joka on kehitetty menneisyyden – – ongelmia varten? Jos niin tapahtuu, ollaan oman aikakauden kanssa ristiriidassa, ollaan kuin fossiilit, ei kuin nykyaikaiset olennot. (Gramsci 1979, 36).

Nykyinen muumioitunut ja fossiilinen vasemmisto on kerta toisensa jälkeen pyrkinyt vastaamaan uusiin olosuhteisiin vanhoilla keinoilla. Kampanjat ja työryhmät toisensa jälkeen tuottavat julki vain vanhan toistoa, loppujen lopuksi vain markkinointimateriaalia ”vaalikarjalle” tai organisaation jäsenistömässään indoktrinoinnin tai itsepetoksen jatkoksi. Vasemmisto yrittää tarttua menneen ajan käsitteisiin ja keinoihin nykyajan ongelmiin. Puoluejärjestöissä ei käydä aktiivista keskustelua. Akateemisessa keskustelussa, joka on ainoa alue missä jonkinlaista kehitystä on tapahtunut, liikutaan puolestaan irrallaan konkreettisesta todellisuudesta. Puolueet keskittyvät pragmaattisesti päivänpolitiikkaan ja akateemiset intellektuellit keskittyvät teoretisoimaan keskenään.

Vallitsevasta tilanteesta ei päästä eteenpäin, ellei *tehdä* vasemmistoa uusiksi. Nykyistä yhteiskuntaa tuottavin menetelmin, tukeutuen samoihin organisaatioihin ja samoihin keinoihin, ei yhteiskuntaa voi muuttaa. On irrottauduttava vanhoista ”totuuksista” ja opinkappaleista. On muutettava vasemmiston tyyli toimia.

Leniniläinen tyyli vastustaa hallitsevaa kompromissin ja konsensuksen ideologiaa, jossa ”etsitään keskitie” eturistiriitojen moninaisuudessa. **Slavoj Žižekin** mukaan vasemmiston on ”toistettava” leniniläinen liike (*gesture*) panemalla alulle nykyisen globaalin kapitalismin haastava vallankumouksellinen projekti, kuten Lenin teki vuodesta 1914 vuoteen 1917. ”Lenin” tarkoittaa ajattelun ja toiminnan aloittamista uudelleen, luovaa uudelleenarviointia. (Žižek 2001, 4–5; Budgen Kouvelakis ja Žižek 2007, 3–4.)

Tämän kirjoituksen pääteemana olevalla *leniniläisellä tyyllillä* tarkoitan poliittisen tutkimuksen ja toiminnan tapaa, jossa yhdistyvät²

- i toiminnan motiivina olevat yhteiskunnalliset päämäärät
- ii päämääriin kytkeytyvät perustavat periaatteet
- iii strateginen analyysi konkreettisten olosuhteiden tutkimuksen kautta
- iv käsitys poliittisen järjestäytymisen välttämättömyydestä
- v eri toimintatapojen luova yhdistäminen
- vi ennakkoluuloton hetkeen tarttuminen.

---

² Tätä kuten muitakin tässä esitettäviä jäsennyksiä on pidettävä vain työluonnoksina.

Päämäärät (joista johtuvat noudatettavat periaatteet) ja olosuhteiden strateginen analyysi antavat teoreettiset työkalut poliittisten kantojen ottamiseen.

Toiminnan pohjana eivät ole jotkin ”arvot”, vaan *tavoitteet*. Ihmisten kaikenlaisen alistamisen ja väkivallan lopettaminen, mikä oli Leninin poliittisen toiminnan päämääränä, on lähtökohta perustavimmillekin periaatteille – kuten materialismille joka ohjasi Leninin tapaa tutkia ja tarkastella yhteiskuntaa (poliittisesta) taloudesta lähtien.

Leniniläinen tyyli on *totaalinen* siten, että se pohjaa pitkän aikavälin tavoitteisiin, josta juontuvat ajankohtaisen toiminnan perustana olevat periaatteet. Tämän tyylin *radikaali konkreettisuus* erottaa sen muista politiikan tyyleistä. ”Konkreettisen tilanteen konkreettinen analyysi” on pohjana Leninin poliittisille johtopäätöksille, kannanotoille ja linjavalinnoille. Oikeat vastaukset kuhunkin tilanteeseen voi löytää vain tietämällä oikeat kysymykset. Näiden löytämiseksi Lenin tutki toimintaympäristöä tehden tilastollisia taulukoita, aikalinjoja ja analysoiden paikallisia sekä kansainvälisiä voimasuhteita. Johtopäätökset poliittisille toimille hän teki näiden analyysien pohjalta. Leniniläiseen tyyliin kuuluvat myös tavoitteita edistävät, hetkeen sopivat ja joukkoihin vetoavat poliittiset tunnukset (”*Kaikki valta neuvostoille!*”) ja propagandan sekä agitaation tyylin muokkaaminen vastaanottajien mukaan.

Jos yleensä politiikan tyylejä voi luokitella ”tilannekohtaisiksi” tai ”ideologisiksi”, leniniläinen tyyli vastustaa kumpaakin kategorisointia. Leniniläisessä tyylissä otetaan huomioon tavoitteet, infrastruktuuri ja vaihtuvat tilanteet. Se on *konkreettinen ja tavoitteellinen* tyyli toimia *vaihtuvissa tilanteissa*.

Kun käsitykset demonisoidusta ja halveksitusta Leninistä pohjaavat usein huhuihin, tekaistuihin sitaatteihin³, elämäkertakirjallisuuteen (”hyvänä” esimerkkinä Service 2000) tai toisiin, kolman-

---

³ Suomalaisissa kirjoituksissa usein vilahtelevat ”sitaatit” ovat neuvostovaltaa lännessä kannattavien tai pasifistien kutsuminen ”hyödyllisiksi hölmöiksi” tai että Suomelle voi antaa ”väliaikaisesti” itsenäisyyden koska se ”kuitenkin palaa takaisin Venäjän helmaan”. Kokoelma tunnettuja tekaistuja sitaatteja Leniniltä katso Boller & George 1989, 63–77. Myös Leniniä koskevissa historiantulkinnossa on tehty selkeitä virheitä. Seppo Hentilä kysyy *Suomen poliittisen historian* (Helsinki: WSOY, 1995) luvussaan *Itsenäistymisestä jatkosodan päättymiseen* että ”[m]iksi bolshevikkihallitus tunnusti Suomen itsenäisyyden ainakin näennäisesti hyvin helposti?” Hentilän vastauksen mukaan ”Leninin motiivien jaloudesta tai ’lahjasta Suomen kansalle’ ei varmasti ollut kyse.” (Emt., 97.) Hentilän mukaan bolshevikkihallituksen perimmäisenä tavoitteena oli ”Suomen työväentasavallan – – ’vapaaehtoinen’ liittyminen Venäjän kansojen federaatioon”. Hentilän näkemystä (ks. ’vapaaehtoinen’ lainausmerkeissä) huomaa, ettei hän tunne bolshevikkien tai Leninin ajattelua ja sen perusteita – eikä siten myöskään neuvostohallituksen motiiveja. Hentilän näkemys on teleologista historiantulkintaa. Käytettyjen perustelujen pohjalla ovat myöhemmät tapahtumat: neuvostovallan vakiintuminen, toinen maailmansota ja Stalinin hallinnon toteuttama politiikka. Olisi muistettava, että Neuvosto-Venäjän kansankomissaarit juhlivat ”kestäneensä kauemmin kuin Pariisin Kommuuni” – joka kesti kolme kuukautta. Kaikki oli tuolloin vielä täysin avoinna ja neuvostohallitus oli itse hyvin epävarma kestämistään. Toisen maailmansodan alkamiseen mennessä Suomen itänaapurin sisäinen järjestys oli muuttunut ja tuolloin 1930-luvun lopulla vallinneet sisäiset ja ulkoiset tekijät eivät tietenkään vaikuttaneet Neuvosto-Venäjän kansankomissaariatien Suomen itsenäisyyttä koskeviin päätöksiin yli kaksikymmentä vuotta aiemmin vuosina 1917 ja 1918. Hentilän olisi kannattanut lukea muutama Leninin artikkeli ennen muotoilujen kirjoittamista: Esimerkiksi *Suomen kansan vastalause* (1909), *Tsaari Suomen kansaa vastaan* (1909), *Tee-sejä kansallisuuskysymyksestä* (Sveitsissä kesäkuussa 1913 pidettyjä luentoja varten tehdyt muistiinpanot), *Puhe kan-*

siin jne. lähteisiin, ei ole ihme, että monille voi olla yllätys että hänen tyylinsä ei ole ideologinen. Hänen tavoitteitaan voi toki pitää reaalipoliittikkaan sopimattoman utopistisina ja kirjoittaahan hän myös ideologiasta. Leninin toiminnassa on kuitenkin aina kyse ajankohtaiseen poliittiseen kamppailuun osallistumisesta, kannan ottamisesta ja tavoitteisiin pyrkimisestä.

Lenin on päämääriin keskittynyt poliittinen arvioija, joka sovittaa toimintansa aina vallitseviin olosuhteisiin ja tilanteisiin. Päämääriin sitoutuminen tuottaa tietynlaisen infrastruktuurin toiminnan tyyllille: päämäärät saavuttaakseen on noudatettava tiettyjä periaatteita. Näiden periaatteiden ja niihin sopivien teoreettisten työkalujen mukaan tutkitaan vallitsevia olosuhteita.

Leninille historia oli kompleksista ja ennalta-arvaamatonta, mutta hän uskoi poliittisen intervention mahdollisuuksiin. Olosuhteissa, jotka synnyttävät historiallisia käännekohtia, on hahmotettavissa tiettyjä ääriviivoja, jotka on analyysin avulla mahdollista hahmottaa *riittävän hyvin* kyetäkseen suunnittelemaan poliittisia interventioita. Toiminta on luovaa, sen muodot voivat vaihtua nopeasti ja samanaikaisesti käytetään useita toimintatapoja rinnakkain.

Ei ole epätavallista, että kannattaa yhteiskunnan muuttamista – mutta ei muutoksen toteuttamista. Jatketaan toimintaa kuin aina ennenkin, kuten kaikki muutkin, ja muutoksia kannatetaan vain ajatuksen tasolla tai teoreettisissa teksteissä. Haluttaisiin vain valintojen hyvät seuraukset ilman välttämättömiä pahoja (*tekoja*), ei olla valmiita ottamaan ”hyppyä” ihanteista käytäntöön. Leninisti ottaa vastuun poliittista tavoitteistaan ollen tietoinen valintojensa seurauksista, siitä mitä todella tarkoittaa muutokseen pyrkiminen ja sen toteuttaminen, yhteiskuntavallan valloittaminen ja sen käyttäminen.

II LENININ TUOTANTO JA TYYLIN INFRASTRUKTUURI

Poliittisen toimijan kirjallisen tuotannon läpikatsaus ei liene koskaan kovin lennokas. Siitä huolimatta jonkinlainen *läpiryntäys* Leninin elämään ja kirjalliseen tuotantoon⁴ on tehtävä, jotta saa selville hänen tyylinsä ”infrastruktuurin”.

---

sallisuuskysymyksestä (VSDTP(b):n 7. yleisvenäläisessä kokouksessa keväällä 1917, jossa Lenin ilmaisee asian varsin suorasukaisesti: ”Me sanomme: jokainen venäläinen sosialisti joka kieltää Suomelta vapauden on chauvinisti.”), tai *Suomi ja Venäjä* (1917). Lenin kannatti Suomen itsenäisyyttä omissa henkilökohtaisissa muistiinpanoissaankin, ja oli kirjoittanut asiasta artikkeleja ennen kuin oli näköpiirissäkään vallankumouksen mahdollisuutta. Leninille, jonka käsitykseen sosialismista liittyi liberaali ”kansakuntien itsemääräämisoikeuden” periaate ja internationalismi, kyse ei ollut ainakaan valtopoliittikasta perinteisessä mielessä.

⁴ Muun Leniniin kohdistetun pahoinpitelyn lisäksi hänen tuotantonsakin on kärsinyt kokoelmien toimitustyössä tehtyjen valintojen sekä käännöksissä merkitysten valintojen aiheuttamasta ”stalinisaatiosta”. Kaikkia ”valittuja teoksia”, ”pääteoksia” (joista jotkut on nostettu sellaisiksi vasta tekijän kuoleman jälkeen, esimerkiksi *Materialismi ja empiriokritisismi* ja ilmeisesti myös *Mitä on tehtävä?* – olisi mielenkiintoista jos voisi seurata mitkä teokset ovat olleet teko-
hetkellä kaikkein *vaikuttavimpia*) ja myös termien käännöksiä tulee tarkastella kriittisesti.

Poliittisia tekstejä sekä toimintaa tulee aina tarkastella osana tapahtumahetkeä ja sen ongelmia. Lenin kirjoitti ajankohtaisen tilanteen kysymyksistä, tietylle yleisölle, osallistuen poliittiseen kamppailuun.

Etelä-Venäjän Simbirskissä 1870 syntynyt Vladimir Uljanov suoritti Pietarin yliopiston lakitieteellisessä tiedekunnassa poliittisen taloustieteen ja tilastotieteen lopputentit vuonna 1891. Hän toimi jonkin aikaa lakimiehen avustajana ennen kuin keskittyi vain vallankumoukseen ja kirjoittamiseen.

Teoreettisia vaikutteita Lenin sai erityisesti Marxin *Pääomasta* (aluksi vain osista I ja II, III ilmestyi 1895), *Kommunistisesta manifestista* ja muista Marxin ja **Engelsin** kirjoituksista, **Karl Kautskylta**, **Georgij Plehanovilta**, **Nikolai Tshernyshevskilta** sekä jossain määrin myös Venäjän lukuisilta anarkistiryhmiltä, jollaiseen myös hänen isoveljensä kuului ennen teloitustaan. Lenin kannatti ja seurasi pitkään marxismiin ”ortodoksista” suuntausta (Kautskya, Plehanovia), mutta myöhemmin teki irtioton Plehanoviin ja ensimmäisen maailmansodan aiheuttaman työväenliikkeen kriisin myötä myös Kautskyyn ja Saksan sosiaalidemokraattisen puolueeseen. Lenin sai tärkeitä vaikutteita myös **Ludwig Feuerbachilta**, johon hän joltain osin myös otti etäisyyttä 1914–1916 filosofisissa muistiinpanoissaan, sekä **von Clausewitzilta** kirjoituksineen *Sodasta*. Lenin luki myös esimerkiksi **Hegeliä**, **Aristotelesta** ja (**Robert Servicen** 2000, 376 esittämän huhun mukaan) **Machiavellia**. Leninin ajatteluun vaikutti koko hänen intellektuaalinen ympäristönsä ja keskustelukumppaninsa joita olivat erityisesti muut sosiaalidemokraatit (kuten **Buharin** ja **Zinovjev**) ja sosiaalidemokraattiset taiteilijat kuten **Maksim Gorkij**.

Uljanov-Leninin kirjallinen tuotanto on todella laaja. Hän on suomennetuin ulkomainen kirjailija ja käännettyin kirjailija maailmassa. Leninin *Teokset*-kokoelman viides painos käsittää 55 nidettä. Suomenkielisessä, neljänteen (osat 1–40) ja viidenteen painokseen (osat 41–45) perustuvassa kokoelmassa on 45 nidettä käsittäen tuhansia pidempiä ja lyhyempiä teoksia. Suurin osa Leninin tuotannosta koostuu ”tyyli-intensiivisistä”, tietylle erityisyleisölle sopivalla kielellä (oikea tyyli oikealle ”asiakassegmentille”) kirjoitetuista poleemisista kirjoituksista, joissa hän ottaa kantaa poliittisiin linjakysymyksiin ja teoreettiseen keskusteluun. Lenin kirjoitti myös ”tieteellisellä tyylillä” konventioita noudattaen esimerkiksi mittavan tutkimuksen Venäjän kapitalismista, sekä useita, lähinnä taloustieteellisiä artikkeleja.

Ensimmäinen Leninin omaa pöytälaatikkoa etäämmälle levinnyt kirja oli *Mitä ovat ”kansan ystävät” ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan* (1894), joka oli kirjoitettu vastauksena *Russkoje bogatstvossa* ”marxilaisia vastaan julkaistuihin kirjoituksiin”. Leninin kolmeksi vihkoksi jaettua kirjaa luettiin marxilaisissa kerhoissa. Kirjassa on jo nähtävillä leniniläinen tyyli marxilaisen teorian ja ”strategisen empirismin” (Balibar) yhdistävine painotuksineen.

Leninin läpimurtoteos oli vankilassa ja karkotettuna kirjoitettu *Kapitalismin kehitys Venäjällä* (1899), joka on laaja, tilastoaineistoon pohjaava sosioekonominen⁵ tutkimus Venäjän (erityisesti sen maatalouden) kapitalisoitumisesta yhteyksissään kansainväliseen kehitykseen. Tämän tarkastelun voi varmasti sanoa olleen myös Leninin tulevien kirjoitusten esityönä.

Eräässä tunnetuimmassa kirjassaan *Mitä on tehtävä?* (1902) ja siihen liittyvissä kirjoituksissa (kuten *Mistä on alettava?*; *Kirje toverille organisaatiotehtävistämme*; *Askel eteenpäin, kaksi taaksepäin* jne.) Lenin käsittelee 1900-luvun alun Venäjän oloihin sopivan organisaation rakentamista.

Leninin kuuluisin ja laajin filosofiaan keskittyvä teos on 1908 ilmestynyt *Materialismi ja empiriokritisismi*. Tämäkin teos on ensisijaisesti kannanotto ajankohtaiseen poliittiseen kamppailuun. Leninin teosten joukossa se on poikkeuksellinen paitsi aihepiiriltään, myös siten, että kun yleensä laajemman kirjaseen työstön aikana Lenin kirjoitti useita artikkeleja samasta aiheesta, tähän teokseen liittyviä artikkeleja ei ole eikä Lenin palannut kirjan pariin myöhemmin. Hän mainitsee kirjan kirjoituksissaan vain muutamia kertoja. Kirjeessään Maksim Gorkijlle helmikuussa 1908 hän kertoo ymmärtävänsä ”varsin hyvin”, ettei ole ”pätevä [filosofian] alalla” (*Teokset* 34, 375). Lenin tuli kirjallaan joka tapauksessa osoittaneeksi **Ernst Machin** filosofian idealistisuuden. Lenin seurasi filosofisissa käsityksissään pitkään erityisesti Georgi Plehanovia ja tämän vulgaaria *dialektista materialismia*, jonka vaikutus myöhemmin (erityisesti Nikolai Buharinin kautta ja **Stalinin** hallinnon kanonisoimana) oli Neuvostoliitossa ja vasemmistolaisessa työväenliikkeessä suuri⁶.

Ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen ja Toisen internationaalin hajoaminen pakotti Leninin vakaviin strategisiin ja teoreettisiin uudelleenarviointeihin. Vuosina 1914–1917, joiden aikana hän kirjoitti hedelmällisimmät teoksensa, Lenin keskittyi tutkimaan muun muassa Hegelin filosofiaa, von Clausewitzin kirjoituksia *Sodasta*, finanssipääomaa ja vielä 1917 valtioteoriaa. Zürichin kirjastossa vuosina 1914–1916 kirjoitetut filosofiset muistiinpanot Hegelistä ja dialektiikasta on kerätty *Teosten* 38. osaan ”*Filosofian vihkot*”. Näissä kirjoituksissaan hän irtautuu Plehanovin ja myös *Materialismi ja empiriokritismin* ”vulgaarista materialismista” (ks. *Filosofian vihkot*, 92, 143).⁷

Pamfletissaan *Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena* (1916) Lenin hyödynsi liberaalisia ja sosialistisia kirjoittajia, esittäen heidän kauttaan vallankumoukselliselle työväenliikkeelle

⁵ Leninille ”sosiologisen” erottaminen ”taloudellisesta” tuntui järjettömältä. Ne olivat hänelle toisistaan erottamattomia. (Ks. esim. kirje Potresoville kesäkuussa 1899, *Teokset* 34, 23.)

⁶ Antonio Gramsci kritisoi buharinilaista, myöhemmin Neuvostoliitossa vallitsevaksi tullutta ”marxilaisen sosiologian järjestelmää”. Ks. Gramsci 1979, 58–77; 1982, 39–41.

⁷ Muistiinpanojen pohjalta voi arvella, että Lenin aikoi jatkaa filosofisia tutkimuksiaan ja kirjoittaa dialektiikkaa käsittelevän kirjan, mutta näihin suunnitelmiinsa ei vuonna 1924 kuollut Lenin ehtinyt palata. Jälkipolville tämä on menetys, sillä näin saatettiin myöhemmin kanonisoida kommunismin ”viralliseksi” filosofiaksi teoksessa *Materialismi ja empiriokritisismi* esitetyt, ei vielä täysin ”kypsän Leninin”, poleemiset muotoilut – sekä Plehanovin teokset joita Lenin myöhemminkin vielä suositteli kaikille tutkittavaksi.

suunnatun analyysin imperialismista (eli finanssipääoman ”aikakaudesta”). Pohjatyötä tutkimukselle on koottuna Leninin *Teosten* 39. osassa ”*Imperialismi-vihkot*”. Hän käsitteli työssään yhteensä 148 teosta ja 232 artikkelia, sisältäen suuren määrän tilastollista aineistoa pääoman liikkeistä ja omistussuhteista (*Imperialismi-vihkot*, x). Lenin kirjoitti aiheeseen liittyen myös monia muita teoksia (ks. erityisesti *Teosten* osat 20–23). Leninin tapa tehdä poliittisia johtopäätöksiä konkreettiseen todellisuuteen perustuvan tilastollisen analyysin kautta on hedelmällisyydessään jotain mitä voisi toivoa useiden vasemmistoteoreetikkojen käsitetaiteilun sijaan.

Ehkä poliittisesti radikaalein Suomessa koskaan kirjoitettu teos on Leninin *Valtio ja vallankumous* (1917). Pamfletissaan Lenin muotoilee ”marxilaisen opin valtiosta” ja radikaalidemokraattisen näkemyksen vallankumouksen toteuttamisesta. Tammi-helmikuussa 1917 Leninin tekemät valtioteoreettiset tutkimukset – hän tutki lähinnä Marxin ja Engelsin teoksia saadakseen aineksia Kautskyn vastaiseen teoreettiseen kamppailuun – olivat helmikuun vallankumouksen jälkeen hyödyksi saman vuoden *käytännön* kamppailuissa.

Lokakuun 1917 jälkeiset teokset on ymmärrettävästi kirjoitettu hyvin erilaisessa tilanteessa kuin aiemmat teokset. Valtiovallan käyttö on hyvin erilaista kuin pyrkimys sen valloittamiseen. Kirjoitusten aiheina ovat ”hallinnollinen määräily” kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajan ominaisuudessa, proletariaatin diktatuurin ja hegemonian (yhteiskuntavallan) kysymykset, internationalismi ja byrokratian vastustaminen. Kirjasessa *Neuvostovallan lähimmät tehtävät* Lenin samanaikaisesti puolustaa näkemyksiään valtioteoriasta ja sosialismista ja pyrkii lujittamaan neuvostovallan diktatuuria. Viimeisimmissä teoksissaan Lenin puhuu internationalismin puolesta (esimerkiksi *Kansallisuuksia koskevasta kysymyksestä* vuodelta 1923) ja puolueen sekä Neuvostoliiton byrokratisoitumista vastaan: ne ovat teoksia nousevaa ”stalinismia”⁸ vastaan.

* * *

Leninin kirjallinen tuotanto on niin laaja, että sitä on jäsenneltävä sen hahmottamiseksi. Tuotannosta voi eritellä ”kausia” joissa kirjoitusten ja muun toiminnan painopistealueet poikkeavat toisistaan (kuitenkin limittyen keskenään). Seuraava hahmotelma on eräs tapa jäsentää Leninin kolmen vuosikymmenen aikana kirjoittamaa tuotantoa.

---

⁸ ”Stalinismi” on väritynyt sana ja puhujasta riippuen sillä voidaan tarkoittaa monia eri asioita. Tässä tarkoitan sillä lähinnä Neuvostoliiton byrokratisoitumista, teorian kanonisointia ja linjausta ”sosialismiin yhdessä maassa”. Nämä eivät sinänsä liity välttämättä itse Staliniin, ainakaan kokonaisuuden kannalta. Suoraan Staliniä vastaan Lenin argumentoi esimerkiksi juuri mainitussa sanelussaan *Kansallisuuksia koskevasta kysymyksestä* (ks. 588–599).

- i 1893–1899. Poliittinen talous. Venäjän kapitalismin tutkimus. Marxilaisuuden (kautskylaisuuden) puolustus muita suuntauksia vastaan. Sosiaalidemokraattinen puolue.
- ii 1900–1904. Poliittisen organisaation rakentaminen, teoria ja käytäntö.⁹
- iii 1905–1906. Venäjän vallankumous (ja sen opetukset).
- iv 1906–1911. Taistelut puolueessa, puolueiden välillä ja duumassa.
- v 1912–1913. Bolshevikkipuolue. Sosiaalidemokraattisen puolueen hajoaminen.
- vi 1914–1916. Vallankumouksellinen kriisi. II Internationaalin hajoaminen. Irtautuminen kautskylaisuudesta. Teoreettinen ja toiminnallinen uudelleenajattelu ja uudistuminen. Imperialismin, finanssipääoman sekä internationalismin ja nationalismin (kansallisuuskysymyksen), filosofian (erityisesti Hegelin) ja politiikan taidon tutkimus.
- vii 1917. Valtio teoria. Proletariaatin diktatuuri. Helmikuun ja lokakuun vallankumoukset.
- viii 1918–1921. Proletariaatin diktatuurin kysymykset. Yhteiskuntavalta¹⁰. Sisällissodan kausi. Puoluetyö. III internationaalin rakentaminen.
- ix 1922–1923. Internationalismi ja kansallisuuskysymys. Puoluetyö. Kamppailu puolueen linjasta. Neuvostoliiton perustaminen ja sen luonne.

Leninin tyylin näkökulmasta kaudet vuodesta 1914 vuoteen 1917 (vi–vii) ovat kaikkein mielenkiintoisimpia. Tänä aikana Lenin sanoutui irti Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen esimerkistä, kautskylaisesta marxilaisuudesta¹¹ ja ajatteli uudelleen teoreettiset lähtökohtansa ja tutki kapitalismia maailmanjärjestelmänä¹². Leniniläiselle tyyliä tärkeitä ovat myös paikallisten olojen yksityiskohtainen tutkimus ja poliittisen organisaation tärkeä merkitys, jotka kulkevat mukana läpi koko tuotannon (erityisesti kuitenkin vuosina 1893–1904; kaudet i–ii). Hegemonian kysymys (johtajuus-

---

⁹ Vuotta 1902, jolloin *Mitä on tehtävä?* ilmestyi, on usein pidetty taitekohtana Leninin ajattelussa. Bensaïd (2007, 151) pitää taitekohtana vuosia 1902 ja 1914. Näistä 1914 on selvä, mutta vuoden 1902 pitäminen ”suurena taitekohtana” on kyseenalaisempaa. Leninin puolueeteoreettiset käsitykset olivat kehittyneet jo pidemmän aikaa, kuten kirjoitukset edeltäviltä vuosilta näyttävät. Paljon selvempi ”taitekohta” on mielestäni kehityskulku, joka alkaa Venäjän sosiaalidemokraattisen puolueen perustamisesta Minkissä 1898, tai vielä selvempänä vuoden 1905 vallankumous.

¹⁰ ’Yhteiskuntavallalla’ tarkoitan valtaa, jossa yhdistyvät *pakotukseen* ja vapaaehtoiseen *suostuntaan* perustuva valta. Kyseessä on sama asia mitä Gramsci hahmottelee laajassa valtiokäsityksessään jossa ”valtio = poliittinen yhteiskunta + kansalaisyhteiskunta eli hegemonia jonka tukena ovat pakkokeinot” (Gramsci 1982, 126). ’Yhteiskuntavalta’ ei kuitenkaan ole samalla tavoin kansallisvaltioiden rajaama. (Tätä problematiikkaa tulen käsittelemään myöhemmässä artikkelissa.)

¹¹ Lenin ei päässyt täydellisesti irti Engelsin–Kautskyn II internationaalin heikkouksista vaikka tekikin tähän selvän irtioton (kuten myös tekivät muun muassa Rosa Luxemburg ja Karl Liebknecht). Esimerkiksi Buharin, Stalin ja Trotskij jäivät mielestäni käsityksiltään selvemmin ”kautskylaisiksi”. Lenin, Luxemburg, Antonio Gramsci sekä Saksan ja Alankomaiden 1920-luvun alun ”vasemmistokommunistit” (nämä tosin hieman eri tavoin) ovat oikeastaan ainoita, jotka edustavat työväenliikkeessä hetkellistä irtiottoa II internationaalin perinnöstä (jonka III internationaali tuo ehkä entistäkin vulgaarimpana takaisin). Edelleen perintö on vahvana vasemmistopuolueissa.

¹² Tämän kauden erityisyydestä katso kronologia Balibar 2007, 209–210 ja tämän selitystä artikkelin loppuun.

tena vallankumouksellisessa liikkeessä tai yhteiskunnassa) on myös laajalti esillä Leninin teoksissa (erityisesti vuosina 1900–1911 ja 1918–1923; kaudet ii–iv ja viii–ix).

III LENININ ”KOLMEN PISTEEN KEHÄ”

Leninin laajasta tuotannosta voidaan nostaa kolme painopistettä, jotka muodostavat leniniläisen tyylin ”infrastruktuuria”:

- i kapitalismin strateginen analyysi
- ii kysymys organisaatiosta
- iii vallankumous

Nämä painopistealueet voidaan ajatella perättäisinä mutta kuitenkin toisiinsa limittyvinä. Nämä ”kolme pistettä” muodostavat kehän jossa olosuhteiden analyysi on (”viime kädessä”) ensisijainen, mutta toisaalta jo olosuhteita tutkittaessa tarvitaan teoreettisia työkaluja.¹³

Tässä luvussa käsittelen näiden painopisteiden ja Leninin ”pääteoksiksi” nostettujen kirjoitusten kautta leniniläisen tyylin elementtejä. Samalla annan Leninin kertoa teoreettisia ajatuksiaan.

1. piste. Kapitalismin strateginen analyysi (pelikenttä)

Konkreettiset poliittiset tehtävät on asetettava konkreettisessa tilanteessa. Kaikki on suhteellista, kaikki virtaa, kaikki muuttuu. (*Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa*, 123.)

Leninin politiikan tyyliä seuraten lähdetään liikkeelle vallitsevien olosuhteiden analyysistä. Leninin mukaan konkreettiset olosuhteet on tutkittava tarkasti, eikä vain kehitettävä käsitteellisesti ”marxi-

---

¹³ ”Kolmen pisteen kehän” koripallometaforaa (kuinka usein politiikkaa kuvaamaan käytetäänkin urheilumetaforia...) täydentämään (jos sallitaan tällainen sanoilla hienostelu) voidaan ottaa *ellipsis*, kolme perättäistä pistettä, jota käytetään kuvaamaan muun muassa loppuunsaattamatonta ajatusta, omissiota, sanomatonta vaihtoehtoa – tai pyydettyessä tietokoneohjelman käyttäjältä lisätietoja (Save As...). Samoin leniniläisestä tyylistä voi vasemmisto saada ohjeita toimintaan, mutta ajankohtaiset tiedot on ”syötettävä” ja toiminnan kokonaisuus samoin kuin poliittiset ratkaisut on tehtävä itse. Teoreettista pohjaa tarvitaan kuitenkin jo kun tutkimusta olosuhteista aletaan tehdä. Leninillä pohjana oli Marx ja monet muut vaikutteet. Mitkä nyt voisivat olla hyviä lähteitä, joista lähteä liikkeelle saadakseen käsitteellistä pohjaa? Muutamia (nyt mieleen tulevia) tutkimustyötä inspiroivia lähteitä voisivat olla Marxilta itseoikeutetusti *Pääoma* sekä historialliset analyysit kuten *Brumairekuu* ja *Kansalaissota Ranskassa*, Leniniltä kirjoitukset imperialismista ja *Filosofian vihkojen* muistiinpanot Hegelin teoksista, Gramscin *Vankilavihkot* ja Althusser’n *Ideologia ja ideologiset valtiokoneistot*, *Ristiriita ja ylimääräytyminen* ja myöhäistuotannon kirjoitukset, ehkä Wallersteinin maailmanjärjestelmä-tutkimukset (*The Modern World System, Historical Capitalism*) ja Hardtin–Negrin *Imperiumi*. Jos haluaa todella perehtyä Leninin ”vallankumoukselliseen projektiin globaalien kapitalismin haastamiseksi” (jonka toistamista mm. Slavoj Žižek peräänkuuluttaa), olisi tutkimuksen keskiöön otettava *Teosten* osat 20–26 ja 39, osin niteet 38, 40 ja 41 sekä kirjeet vuosilta 1914–1917, suhteuttaen näitä kirjoitusvuosien tapahtumiin.

laista totuutta” (pyöritellen ja kehitellen marxilaisia käsitteitä). Paikalliset, ”kansalliset” olosuhteet on tunnettava erityisen hyvin, mutta samalla on ymmärrettävä että kansalliset olot ovat yhteydessä maailman kapitalismin kehitykseen. Nämä olosuhteet hän katsoi tutkineensa kirjassaan *Kapitalismin kehitys Venäjällä* (ks. 12, 49)¹⁴. Leninin *Teosten* 40. osassa koottuina olevat *Agraarikysymyksen vihkot* vuosilta 1900–1916 osoittavat hänen tutkineen jatkuvasti vallinneita olosuhteita. Samoin *Imperialismi-vihkoista* on nähtävissä perehtyminen kansainvälisen kapitalismin kehitykseen ja rakenteeseen.

Vallitsevien olosuhteiden tutkimus on pohjana tilannekohtaisille ratkaisuille. Leninin mukaan tutkimuksessa on koetettava luoda ”tarkoista ja kiistattomista tosiasioista” *perusta*, johon voidaan nojata. Käsiteltävää kysymystä koskevat historialliset ilmiöt on otettava käsittelyyn kokonaisuutena ja eriteltävä niiden keskinäistä riippuvuutta. (*Tilastotiede ja sosiologia*, 279–280.) Lisäksi koska ”konkreettiset poliittiset tehtävät on asetettava konkreettisesti tilanteessa”, tulee kyetä tarttumaan hetkeen ja oltava valppaana tilanteen äkkinäisille (pintatason) muutoksille.

Nuori Lenin kirjoitti vuonna 1894:

[M]arxilaiset ottavat Marxin teoriasta vain arvokkaat tutkimusmenetelmät, joita ilman ei voida saada selville yhteiskunnallisia suhteita, ja siis näitä suhteita arvioidessaan he eivät suinkaan pidä kriteerinä abstraktisia kaavoja yms. pötyä, vaan sitä, että arvio on oikea ja vastaa todellisuutta. (*Mitä ovat ”kansan ystävät”*, 116–117.)

Kaksi vuosikymmentä myöhemmin Lenin kirjoittaa Aristoteleelle käyneen siten, että häneltä on otettu vain kaikki ”kuollut eikä *elävää*”: tutkimuksen tapaa, etsiskelyä. (*Filosofian vihkot*, 320.) Samoin suhteessa Leniniin, tärkeintä ei ole kiinnittää huomiota siihen mitä hän milloinkin sanoi, vaan huomio on kiinnitettävä hänen *tyyliinsä* eli siihen miten hän tutki ja *toimi*, mitä hän *tekee* kirjoittaessaan.

Kun sosiaalidemokraattinen internationaali joutui kriisiin ja hajosi, Lenin aloitti mittavan intellektuaalisen projektin tutkien kapitalismia, politiikkaa ja filosofiaa, ajatellen uusiksi teoreettisia lähtökohtiaan. Konkreettisen tilanteen strateginen analyysi tilastojen, historian (tilanteen kehityksen) sekä taloudellisten ja poliittisten voimasuhteiden tutkimuksen avulla, antoi mahdollisuudet taktiikan radikaaliin uudelleenarviointiin.

Laajin tutkimusaihe Leninin tutkimuksissa oli kansainvälinen kapitalismi, johon hän alkoi kiinnittää enenevässä määrin huomiota vuodesta 1910 eteenpäin ja erityisesti maailmansodan sytyt-

---

¹⁴ Leninin, Marxin ja Engelsin teoksiin on kirjeitä lukuun ottamatta tässä viitattu teosten nimillä. Muutoin viitauksikäytäntö noudattaa normaalia tapaa.

tyä 1914. Tarkastelussaan hän tuli johtopäätökseen, että ”esimonopolistinen”, vapaan kilpailun kapitalismi oli 1900-luvun alkupuoleen mennessä vaihtunut uuteen kehitysvaiheeseen, imperialismiin.

Erityisesti **Hilferdingin**, **Buharinin** ja **Hobsonin** töistä vaikutteita ottaneena Lenin antoi imperialismin käsitteelle uuden merkityksen. Hän kutsui imperialismiksi kapitalismin kehitysvaihetta, joka on *taloudelliselta kannalta* monopolistista: (monopoliliitot, suurpankit, finanssioligarkia ja maailmanjako), ”loismaista” (pääoman vienti, finanssipääoma, pääoma arvopapereissa) ja kuolevaa eli siirtymäajan kapitalismia. *Poliittisesti* imperialismiin liittyvät Leninin näkemyksen mukaan taantumus ja kansallisuussorto. (*Imperialismi-vihkot*, 752.) Seuraavat vuosikymmenet osoittautuivat Leninin johtopäätösten mukaisiksi; taantumus nousi (fasismi), kapitalismi näytti olevan ”kuolinkouristuksissaan” ja alistetuissa maissa syntyi kansallisia vapautusliikkeitä.

Karkean jaon mukaan Lenin kuvaa maailmaa jakautuneena sortaviin ja sorrettuihin kansakuntiin, maailmanjärjestelmän keskuksiin ja periferioihin (ks. esim. emt., 733; *Kansallisuuksia koskevasta kysymyksestä*, 585, 588; *Teokset* 41, 356–357.). Lenin kirjoittaa *Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena*¹⁵ -pamfletissaan kapitalismin jo muuttuneen ”maailmanjärjestelmäksi, jossa muutamat harvat ’edistyneimmät maat’ harjoittavat maapallon väestön valtaenemmistöön kohdistuvaa siirtomaasortoa ja finanssiorjuutusta” (*Imperialismi*, 13). Kapitalismin maailmanjärjestelmässä on (periferioiden) maita, jotka ovat ”itsenäisiä”, mutta tosiasiasa riippuvaisia imperialistisista valloista (keskusalueista). Finanssipääoma hakee ja valloittaa raaka-ainelähteitä väkivalloin, josta nykyajan esimerkiksi käy Irakin sota.

Imperialismi on maailmanlaajuinen yhteiskuntajärjestelmä, jossa finanssipääoma ja sen yhteenliittymät ovat hegemonisessa asemassa. Kapitalismin sisäisessä dialektiikassa vapaan kilpailun kapitalismi tuottaa monopolisoitumiskehityksen. Kilpailutilanteessa fuusiot ja muunlainen yhteistyö (kartellit, konsernit) tuovat kilpailuetua, joka edelleen tuottaa yritysten enenevää keskittymistä ja monopolisoitumista. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa tuotannonalalla on vain yksi tai muutamia toimijoita. Kilpailun muuttuminen monopoliksi vie ”kaikenpuoliseen tuotannon yhteiskunnallistumiseen”, tilanteeseen jossa ”tuotanto muodostuu yhteiskunnalliseksi, mutta omistus jää yksityiseksi”, ”yhteiskunnalliset tuotantovälineet jäävät pienen henkilöryhmän yksityisomaisuudeksi” ja vapaa kilpailu jää vain muodolliseksi. Lenin piti tätä *monopolisoitumistendenssiä* eräänä tärkeimmistä ”nykyisen talouselämän ilmiöistä” ja ”kapitalismin nykyisen kehitysvaiheen yleisenä peruslakina”.

---

¹⁵ Kirjan otsikko *Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena* ei tarkoita kapitalismin viimeistä vaihetta (vaikka Lenin varmasti näin toivoikin olevan), vaan yksinkertaisesti nykyistä vaihetta. Katso *Imperialismi-vihkot*, 176. Lenin saattoi tarkoituksella valita otsikkoon sanan, jonka voi ymmärtää kummallakin tavalla. Lenin itse uskoi imperialismin jäävän kapitalismin viimeiseksi vaiheeksi ja kehityksen kulkevan kohti sosialismia, mikä näytti hänen aikanaan yhdeltä mahdolliselta kehityskululta. Lenin ei kuitenkaan ollut deterministi, vaan uskoi historiallisissa käännekohtissa avautuvan monenlaisia mahdollisia kehitysteitä, ja että kehityksen kulkuun pystyi vaikuttamaan.

Samalla työnjaon edut, synergiaedut ja suurtuotannon tehokkuus vähentävät työvoiman tarvetta joko lisäten työttömyyttä, *mahdollistaen* työpäivän lyhentämisen tai vapauttaen työvoimaa muihin tehtäviin. (Emt., 23, 25, 29–30, 37–41.)

Keskittymis- ja monopolisoitumistendenssiä voimistavat kapitalismin ”useimmiten taloudelliset, vaikkakaan eivät yksinomaan taloudelliset kriisit”. Nousukauden aikana finanssipääoma saa suuria voittoja ja laskukauden aikana osallistuu pienempien ja epävakaampien yhtiöiden ostoon, ”tervehdyttämiseen” ja ”uudestijärjestämiseen”. Suuryritykset kehittyvät valtaviksi monialaisiksi yritysrypeiksi. Samalla pankit kasvavat monopolisteiksi, jotka määräävät rahapääomasta, suurimmasta osasta tuotantovälineitä ja raaka-ainelähteitä. Lisäksi pankit ja suuryritykset sulautuvat yhteen ”osakkeenomistuksen kautta, siten, että pankinjohtajista tulee kauppa- ja teollisuusyritysten hallintoneuvostojen (tai johtokuntien) jäseniä, ja päinvastoin”. Edelleen tätä pankkien ja teollisuuden välistä yhteenliittymistä täydentää vastaava suhde valtioiden hallitusten kanssa. Yhdessä nämä muodostavat yhteiskunnan hegemonisen kerroksen, finanssikapitalistit, joita voisi sisäisine ristiriitoinenkin kutsua ”kollektiiviseksi imperialistiksi”. (Emt., 45, 47, 63–64, 87–88.)

Leninin mukaan finanssipääoman hegemonian aikana *rahapääoma* erottautuu selvästi tuotantopääomasta. Samoin *sijoittajat* erottuvat yrittäjistä sekä kaikista pääoman käyttöön välittömästi osallistuvista henkilöistä. Entisessä kapitalismissa tavaroiden vienti oli pääosassa – nyt siihen nousee *pääoman* maastavienti. Samalla työvoiman joustavuus, liikkuvuus ja vaihtuvuus kasvavat maan sisällä ja erityisesti kansainvälisesti. Työvoiman on oltava helposti liikkuvaa jotta se soveltuu nopeasti kapitalismin muutoksiin. Keskusalueet saavat halpaa työvoimaa periferioiden maiden työläisistä, joita keskusalueiden korkeammat palkat houkuttavat muuttamaan. (Emt., 93–94, 96–97, 168.)

Edellä esitetyt Leninin käsitykset imperialismista ovat tietyissä *pääpiirteissään* sovellettavissa myös nykyiseen kapitalismiin. Esimerkiksi **Immanuel Wallerstein** näyttää pohjaavan maailmanjärjestelmätutkimuksessaan muun muassa Marxin *Pääomaan* ja Leninin käsitykseen imperialismista (ks. esim. Wallerstein 1987, 31). Jos Leninin ”imperialismiteoriaa” halutaan käyttää teoreettisena työkaluna omassa tutkimuksessa, voidaan Wallerstein ottaa mukaan Leninin käsitysten täydentäjänä (näin on tehnyt esimerkiksi **Jyrki Kähkönen** väitöskirjassaan *Luonnonvarat ja konfliktit muuttuvassa kansainvälisessä järjestelmässä* vuodelta 1985) muiden nykyajan tutkijoiden kanssa. Olisi kuitenkin Leninin oman tyylin vastaista käyttää menneen ajan ajatuksia nykyhetkeen siirrettyinä. Paljon tärkeämpää on tutkia imperialismia kokonaisuutena sekä sen synnyttämiä taloudellisia ja muita kriisejä *nykyhetkessä*. Tutkimusta ei ole tehtävä siitä syystä että ”osoitettaisiin oikeiksi” jotkut sata vuotta sitten esitetyt ajatukset, vaan jotta voitaisiin vastata nykyajan ongelmiin.

Tutkimuksen ja liikkeen näkökulman sekä myös *organisaation* tulee ylittää valtiolliset rajat. Finanssipääoma on ylikansallinen mahti ja siksi sen oppositionkin on järjestäytyttävä ylikansalli-

sesti. Ei ole ajettava liikettä vain ”omassa maassa” vaan *kansainvälisen strategian* mukaan. Tutkimuksessa on otettava huomioon voimasuhteet sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Kokonaisuutena liikkeen ”on kehiteltävä kansainvälisesti taktiikkaansa (ei ahtaasti kansallisena, vaan nimenomaan kansainvälisenä taktiikkana)” (*Vasemmistolaisuus lastentautina*, 76, 111). Koska työläisen taloudellinen asema on kansainvälinen, myös työläisen *vapautumisen ehdot* ovat kansainväliset ja tästä syystä ”työläisten kansainvälinen yhtenäisyys on *tärkeämpi* kuin kansallinen”, kuten Lenin kirjoittaa kirjeessään **Inessa Armandille** (*Teokset*, osa 35, 213).

Poliittisille johtopäätöksille on oltava jonkinlainen perusta, tai ne alkavat ”leijailemaan”, elämään omaan elämäänsä irti todellisuudesta. Teoriaa tarvitaan – Leninkin piti teorian tutkimista ja kehittämistä erittäin tärkeänä – mutta tutkimuksessa teoria ei saa jäädä irralliseksi, vaan teorian on yhdyttävä käytäntöön: ne ovat ykseys, eivät tutkimuksen erillisiä aineksia.

2. piste. Poliittisen organisaation rakentaminen (joukkue)

Proletariaatilla ei ole valtataistelussa muuta asetta kuin organisaatio. (Askel eteenpäin..., 364.)

Poliittista tutkimusta ja muuta poliittista toimintaa varten tarvitaan toimiva *poliittinen organisaatio*, joka yhdistää muuten hajanaisiksi jäävät ponnistelut ja kamppailut. Kysymys vallankumouksellisesta organisaatiosta oli Leninille erittäin tärkeä. Organisoitua vallankäyttöä vastaan on mahdotonta toimia tuloksellisesti ilman että vastarinta organisoitaisiin.

Kaikkein kuuluisin organisaatiota käsittelevä Leninin teksti on vuoden 1902 *Mitä on tehtävä?* jossa hän muotoilee *Iskra*-lehden linjan organisaatiokysymykseen *Rabotšeje djelo*-lehden linjauksia vasten. Kirja kytkeytyy tiukasti ajankohtaiseen tilanteeseen ja kamppailuun. Se on ”*yhteenveto* vuosien 1901 ja 1902 iskralaisesta taktiikasta, iskralaisesta organisatorisesta politiikasta, ei sen enempää eikä vähempää” (*Alkulause kokoelmaan ”Kahdentoista vuoden ajalta”*, 89). Leninin käsityksillä poliittisesta organisaatiosta ja sellaisen rakentamisesta voi olla merkitystä vain *inspiraation* lähteenä nykyiselle toiminnalle, eikä hänen muotoilujaan ole luettava sellaisinaan siirrettävinä nykyisiin olosuhteisiin – eikä niitä ole sellaisiksi tarkoitettu. Tärkeää on kiinnittää huomiota siihen luovuuteen, miten Lenin yhdistelee erilaisia aineksia ja pyrkii hahmottamaan *ajankohtaisiin olosuhteisiin* soveltuvan organisaation mallia.

Kirjassa *Mitä on tehtävä?* Lenin seuraa hyvin pitkälti Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen esimerkkiä (ks. Sparks 1998, 46) ja vaikutteet Karl Kautskylta ovat selviä. Myöhemmin kirja on käsitetty Leninin puolueoteoreettisena päätyönä, mutta muunkinlaiset luennat olisivat mahdollisia, ja Leninin organisaatiokäsityksiä voitaisiin tarkastella muidenkin teosten kautta.

Leninille yhtä ainoaa oikeaa organisaatiomuotoa ei ole. Organisaation rakenne muodostuu sen toiminnasta. Organisaation tulee elää olosuhteiden muuttumisen mukana, sen on pystyttävä vastaamaan ajan tarpeisiin. Byrokratian muodostuminen on estettävä, sillä pysyvä byrokratia jähmettää puolueen ja tekee siitä menneiden aikojen kuolleen ruumiin, jollaisten jäseniä tänä päivänä on esimerkiksi eduskunta täynnä.

Paitsi että eri tilanteissa on toimittava eri tavoin, myös samanaikaisesti on yhdistettävä eri toimintamuotoja, kuten esimerkiksi parlamentaarinen toiminta yhdessä mielenosoitusten kanssa, reformien vaatiminen yhdessä vallankumouksen vaatimisen kanssa, taloudellinen taistelu kaikkien työläisten kanssa (eikä vain järjestäytyneiden puolesta), ”yleistajuuden” kirjallisuuden ja ”tieteellisen” kirjallisuuden julkaiseminen yhdessä julisteiden liisteröinnin ja lentolehtisten jakelun kanssa. (*Imperialismi-vihkot*, 249).

Lenin erittelee **Engelsiä** seuraten luokkataistelun kolmeen ”perusmuotoon”: ammatillinen (eli taloudellinen), poliittinen ja teoreettinen (eli tieteellinen-aatteellinen-filosofinen) taistelu. Näitä taistelun eri muotoja käydään rinnakkain ja limittäin, yhtäaikaisesti. ”Taloudellisen”, ”poliittisen” ja ”teoreettisen” sfäärit eivät ole toisistaan irrallaan – vaikka ne nykyisen vasemmiston käytännöissä näyttävätkin elävän omaa elämäänsä.

Leninillä yhteys ”taloudellisen tason” ja ”poliittisen tason” välillä on *prosessi*. Taloudellinen, ihmisten jokapäiväisestä kokemuksesta luonnostaan lähtevä ”spontaani” kamppailu voidaan ”kohottaa” poliittiselle tasolle teoreettisten ja organisaatiotietojen *opiskelun* ja poliittisen *kokemuksen* kautta. Leninin mukaan ”vaistonvarainen aines [*стихийный элемент* (stihijnij element)] ei oikeastaan ole muuta kuin tietoisuuden *alkumuoto* [*зачаточную форму* (zatšatotšnuju formu)]¹⁶.” (*Mitä on tehtävä?*, 50–51.) Alkeelliset mellakatkin ilmaisevat tiettyä tietoisuuden heräämistä, ja tätä tietoisuutta voidaan kasvattaa (Leninin käyttämä sana on *воспитание* [vospitanie] eli ’kasvatus’, ’ohjaus’ ja ’vaikuttaminen’). Poliittinen agitaatio on poliittista vaikuttamista joukkoihin, sen poliittista ohjausta ja kasvatusta. Kasvattajina toimivat ”ideologit”, joilla on politiikan erityistuntemusta. Tä-

¹⁶ Alkukielisten käsitteiden tarkastelu osoittaa suomennosten antavan Leninin ajatuksista usein liian yksioikoisen kuvan. Kielten etäisyyden vuoksi meidän venäjää hyvin taitamattomien voisikin ehkä olla parempi lukea Leniniä vaikka germaanisilla kielillä, joille käsitteet kääntyvät paremmin. Esimerkkinä teoksessa *Mitä on tehtävä?* (Что делать?) käsite ’стихийное’ [stihijnoe] on käännetty ’vaistonvaraiseksi’, mikä on suomenkielisessä keskustelussa joskus aiheuttanut ongelmia. Parempi käännös olisi ’spontaani’, mikä sekään ei osu aivan kohdalleen (venäjän kielessä on myös oma sana спонтанный [spontannij]). ’Стихийность’ [stihijnost] on suomeksi paitsi ’vaistonvaraisuus’, tai ’spontaanius’ myös ’itsestään’, ’luonnostaan’ tai ’itsestään lähtien’, eli omasta jokapäiväisestä ympäristöstä, omista välittömistä kokemuksista luonnostaan nouseva. Esittämäni lainauksen ilmaisu ’зачаточную форму’ [zatšatotšnuju formu] on ’alkumuotoa’ paremmin ’aluillaan’ tai ’alkioasteella oleva muoto’ tai ’itumuoto’, ’perusedellytys’. Englanniksi ilmaisun voisi kääntää ’embryonic form’, mikä on jo paljon ’alkumuotoa’ selvempi. Kuten Gadamer (2004, 108) hienosti huomauttaa suomeksi käännettynä, ”[e]lle todellinen mestari ole kääntänyt lausetta ja muokannut sitä niin perusteellisesti, ettei sen huomaava perustuneen toiselle elävälle lauseelle, niin käännetty lause suhtautuu alkuperäiseen kuin kartta siinä kuvattuun maastoon.”

mä ”erityistuntemus” ei ole sen kummempaa tai elitistisempää kuin lääkärin erityistietämys sairauksien hoidosta – osatakseen erityistaitoja, on niitä opiskeltava ja harjoiteltava.

Leninille työläisten omista elinolosuhteista ja kokemuksista, heistä itsestään lähtevä ”vaistonvaraisuus”, spontaanisuus, on käytännössä toimimisen ja tiedostamisen ”raaka-aine” ja perusedellytys. Tämän lisäksi poliittisessa toiminnassa tarvitaan Leninin mukaan teoreettisia tietoja, poliittista kokemusta sekä organisaatiotaitoa. Poliittinen luokkatietoisuus saadaan *taloudellisen taistelun* ulkopuolelta.

Poliittinen tietoisuus kehittyy käytännön kamppailuissa, mutta pelkästään omat välittömät kokemukset eivät auta saavuttamaan tietoisuutta kansallisesta saati kansainvälisestä, koko yhteiskuntaluokan tason kokonaisuudesta. Käsitukset jäävät paikalliselle ”ammattikunnan” taloudelliselle tasolle. Teoreettisen työn, agitaation ja propagandan (tiedotustoiminnan) avulla näistä ”perustavista” käsityksistä voi kehittyä laaja ymmärrys kokonaisvaltaisesta tilanteesta ja poliittisen kamppailun välttämättömistä päämääristä ja keinoista. Laajempi tietoisuus on välttämätöntä päämäärien tiedostamiseksi ja kamppailun säilyttämiseksi aktiivisena. Spontaani kamppailu loppuu, elleivät työläiset selvitä itselleen välttämättömiä päämääriä. Ranskassa Pariisin lähiöiden mellakat vuonna 2005 ja Kreikan mellakat 2008 ovat esimerkkejä alistettujen ”vaistonvaraisesta” tietoisuudesta, jossa ei ole varsinaisia päämääriä, ja kamppailut jäävät lyhytaikaisiksi purkauksiksi.

Taloudellisen kamppailun laajentamisessa poliittiseksi Lenin piti erityisen tärkeänä *hegemonian* toteuttamista.¹⁷

[K]oska ennen [1905] oli hegemonia, niin – – alojen, ammattien, ammattikuntien summasta on muodostunut luokka, sillä nimenomaan hegemonia-aatteen tiedostaminen, nimenomaan sen toteuttaminen elämässä omalla toiminnallaan muuttaa ammattikuntien luokaksi – –. [Hegemonia on] aatteellinen tehtävä, joka vastaa täydellisesti niitä aineellisia ehtoja, jotka muodostivat ammattikunnista luokan ja edelleenkin muovaavat, laajentavat, lujittavat luokkaa, lujittavat sen vastarintaa kaikkia ’porvariston vaikutuksen ilmauksia’ vastaan. (*Marxilaisuus ja Nasha Zarja*, 41, suomennosta muutettu.)

¹⁷ Leniniltä sekä muilta III internationaalin teoreetikoilta ja myös kielitieteen opinnoistaan (Lo Piparo 1979) vaikutteita ’hegemonian’ käsitteen käyttöön saanut Antonio Gramsci on varmasti kehittänyt käsitettä *Vankilavihkoissaan* (*Quaderni del carcere*) enemmän kuin kukaan muu. Käsite on ollut laajassa käytössä myös vallankumouksellisen työväenliikkeen keskusteluissa. Gramscin kärsiessä vankilassa, kirjoittaa Neuvostoliitosta karkotettu Trotskij seuraavasti: ”Luokkadiktatuuri ei missään määrin tarkoita, että luokka koko joukollaan aina osallistuu valtion hallintaan. Tämän olemme nähneet ensimmäin omistavien luokkien tapauksessa. Aatelisto hallitsi monarkian kautta, jonka edessä se oli polvillaan. – – Tänä [1933] saksalainen porvaristo ei hallitse suoraan; se on poliittisesti täysin alisteinen Hitlerille joukkioineen. Kuitenkin porvariston diktatuuri säilyy Saksassa rikkumattomana, sillä kaikki sen *yhteiskunnallisen hegemonian ehdot* ovat säilyneet ja vahvistuneet. – – [Porvaristo] säilyttää hegemoniansa fasistisen diktatuurin keinoin – – . (Trotsky 1972, 104, kursivointi minun.) Leninin käsityksiä hegemoniasta olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Leninin tuotannossa ’hegemonian’ käsite on käytössä erityisesti vuosina 1905–1913. Venäjän vuoden 1905 aikana ja sen jälkeen vuoteen 1908, osin vuoteen 1910 saakka, Lenin puhuu hegemoniasta lähinnä kadettipuolueen ja liberalismien hegemoniana. Vuosina 1909–1913, erityisesti vuoden 1911 kirjoituksissa, Lenin käsittelee proletariaatin hegemoniaa.

Työläiset toimivat ”hegemonina” osoittaen vallitsevan järjestelmän epäkohtia (*Lakkauttajamme*, 62). Hegemonia esiintyy näissä Leninin vuoden 1911 kirjoituksissa aatteellisena, teoreettisena toimintana ja kamppailuna, joka kehittää yhteiskuntaryhmän luokaksi. Hegemonia on prosessi, jossa ”luokasta sinänsä” tulee ”luokka itseään varten”; tietoisuus taloudellisessa mielessä kehittyy poliittiseksi tietoisuudeksi nousten ”hegemoniselle tasolle”. Poliittisen taistelun hegemonia on niillä jotka pystyvät kasvattamaan (vaikuttamaan, ohjaamaan) joukkoja.¹⁸

Suoranaisena velvollisuutenamme on sekaantua jokaiseen liberaaliseen [tai yleensä joukkoihin vaikuttamaan pyrkivään] kysymykseen, määrätä oma, sosiaalidemokraattinen suhteemme siihen, ryhtyä toimenpiteisiin, jotta proletariaatti osallistuisi aktiivisesti tämän kysymyksen ratkaisuun ja auttaisi toteuttamaan sen omalla tavallaan. Ne jotka karttavat tällaista sekaantumista (olkoon heidän tarkoituksensa millaiset tahansa) antavat todellisuudessa johtajuuden liberalismille, antavat heidän käsiinsä työläisten poliittisen kasvatuksen, luovuttavat poliittisen taistelun hegemonian aineksille, jotka loppujen lopuksi ovat porvarillisen demokratian johtajia. (*Poliittinen agitaatio ja ”luokkanäkökanta”*, 332–333, suomennosta muutettu.)

Proletaariselta näkökannalta katsoen hegemonia sodassa kuuluu sille, joka taistelee kaikkein tarmokkaimmin, joka käyttää hyväkseen jokaisen tilaisuuden antaakseen iskun viholliselle, jolla teot eivät eroa sanoista ja joka sen vuoksi on demokratian aatteellinen johtaja, joka arvostelee kaikkea puolinaisuutta. (*Työväendemokratia ja porvarillinen demokratia*, 64–65.)

On tartuttava käynnissä olevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun (asioihin joista ”tavalliset ihmiset” puhuvat, ei eliitin asettamiin puheenaiheisiin) ja asetettava omat vastaukset yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Leniniä pidetään usein elitistisen etujoukkoteorian kehittäjänä puoluekäsitteissään. Lukemalla Leniniä huomaa kuitenkin että hänen käsityksensä ovat monisyisempiä. Leninille sosiaalidemokraatit (myöhemmin kommunistit) ovat *proletariaatin ideologinen etujoukko* [авангард (avangard)]¹⁹. Etujoukko, avant-garde, tuo poliittis-teoreettisen tietoisuuden vallankumoukselliseen liikkeeseen. Tämä tietoisuus tulee spontaanin, paikallisen ammatillis-taloudellisen (”ekonomis-korporatiivisen”) taistelun ulkopuolelta, se on teoreettista kamppailua. Tämä ei tarkoita että etujoukko, työläisiä poliittisesti kasvattavat ”ideologit”²⁰ eli puolueaktiivit olisivat irrallaan taloudellisesta kamppailusta, eikä myöskään että etujoukko olisi eliitti, joka johtaa kamppailua työläisten ”yläpuolelta”. Suhde proletariaatin ja proletaarisen avant-garden välillä on *organinen*. Etujoukko ei ole yhteiskuntaluokasta erillinen eliitti, vaan se on kamppailuissa mukana luokan *kanssa*, se on

¹⁸ Vertaa Gramsci 1982, 12–16, ”Spontaanisuus ja tietoinen johto”.

¹⁹ *Авангард* [avangard] ranskan käsitteestä ’avant-garde’: ryhmä, joka avaa teitä uudelle kulttuurille ja poliittikalle. Tästä eteenpäin sanan ’etujoukko’ kohdalla on huomioitava, että Leninin tekstissä käsitteessä on vivahteita, joita suomen ’etujoukko’ ei sisällä.

²⁰ Huomaa Gramscin intellektuelli-käsitteen läheisyys. Vrt. myös Marx *Filosofian kurjuudessa* (s. 135) ”*sosialistit ja kommunistit* ovat proletariaatin teoretikkoja”.

kiinteässä yhteydessä luokkaan, toimien sen poliittisesti kokeneimpana ja teoreettisesti tietoisimpana osana. Tämä on elävä suhde jossa opettaja ja oppilas vaihtavat paikkaa opettaen vuoroin toisiaan.

Avant-garde ei ole staattinen vaan opetustyön myötä se tulee kasvatetuksi. Leninin mukaan tärkein tehtävä ideologeille ”on *oppia tuntemaan* oman luokkansa liike, sen olemus, sen tarkoitukset ja tehtävät, sen ehdot ja käytännölliset muodot”. On koottava ja tutkittava ”objektiivisia numerotietoja”, jotka koskevat ”*joukkojen* menettelyä ja mielialaa”. Näin ideologit voivat ottaa oppia liikkeestä. Vastaavasti tiedotustoiminnan avulla ideologit voivat vastavuoroisesti kehittää joukkojen tietoisuutta liikkeen olemuksesta, päämääristä ja tehtävistä. (*Objektiivisia tietoja työväenliikkeen...*, 373–374.) Etujoukko ottaa oppia jokapäiväisen kamppailun kokemuksista antaen niille samalla perspektiivejä ja yhdistäen tapahtumia toisiinsa.

Etujoukon ja luokan orgaaninen suhde on hävinnyt, jos etujoukko muuttuu byrokratiaksi. Tässä on ero leniniläisen käsityksen ja Kautskyn yksinkertaistetun ”sosiaalidemokratia on työväenliike ja sosialismi yhdistyneinä” -muotoilun välillä (ks. Kautsky 1907, 270–282).

Kysymys liikkeen ”aineellisten” (vaistovaraisten [стихийный], ”Rabotšeje Delon” sanontaa käyttäen) elementtien ja ideologisten (tietoisten, ”suunnitelman mukaan” toimivien) elementtien keskinäisestä suhteesta – –. [V]ain silloin ”ideologi” ansaitseekin ideologin nimen, kun hän kulkee vaistovaraisten liikkeen *edellä* näyttäen sille tietä, kun hän pystyy ennen muita ratkaisemaan kaikki ne teoreettiset, poliittiset, taktilliset ja organisaatiokysymykset, joihin liikkeen ”aineelliset elementit” vaistovaraisesti törmäävät. Jotta voitaisiin todella ”ottaa huomioon liikkeen aineelliset elementit”, on niihin suhtauduttava kriittisesti, on osattava näyttää vaistovaraisten liikkeen vaarat ja puutteellisuudet, on osattava *nostaa* vaistonvaraisuus tietoisuuden tasolle. Kun taas sanotaan, että ideologit (so. tietoiset johtajat) eivät voi saada liikettä pois siltä tieltä, mikä määräytyy ympäristön ja elementtien vuorovaikutuksesta, — niin se merkitsee sen aapistotuuden unohtamista, että tietoisuus *osallistuu* tähän vuorovaikutukseen ja tähän määräämiseen. (*Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa*, 305–306.)

Ideologit eli puolueaktiivit ovat kasvattajia ja puolueen tärkein tehtävä on kasvatus (ts. *воспитание*, sisältäen myös ’ohjauksen’ ja ’vaikuttamisen’). Puolueen käytännön tehtäviä voidaan jaotella toisiinsa limittyviin tehtäviin: teoreettinen työ, propagandatyö, agitaatiotyö ja organisatorinen työ.

Leninille puolue ei tarkoita puoluetta nykyisen poliittisen puolueen merkityksessä, saati kapea-alaista salaliittoa, vaan puolueen on oltava organisaatio laajassa merkityksessä, koostuen monista erilaisista järjestöistä. ”[P]uolueen täytyy olla järjestöjen summa (eikä yksinkertainen summa, vaan kompleksi)”, ”ei ainoastaan vallankumouksellisten järjestöjen, vaan myös työväenjärjestöjen suuri hierarkia.” (*Askel eteenpäin...*, 95–96, 117.) Puolueen tulee liittää ”yhteen kaikki työtätekevät ja riistetyt” taistelussa porvaristoa vastaan (*Valtio ja vallankumous*, 40). Puolueen avulla eri kokemuk-

set kootaan yhteen, toiminta yhdistetään ja muotoillaan yhteiset kannat taktisiin ja strategiaan kysymyksiin.

Leniniä on usein tulkittu siten, että sanomalehtityö on hänellä kaiken puolue toiminnan keskipisteessä. Tammikuun 30. päivä 1901 Lenin kirjoittaa Plehanoville ”[jos] meillä on mahdollisuus saavuttaa todellinen hegemonia, niin se käy päinsä yksinomaan poliittisen sanomalehden avulla (jota tuetaan tieteellisellä julkaisulla)” (*Teokset* 34, 41). 1900-luvun alun Venäjällä sanomalehti oli varmasti paras organisointiväline. Leninin mukaan lehtityö on kuitenkin vain ”esimerkki, joka valaisee paljon laajempaa ja monipuolisempaa vallankumouksellista toimintaa yleensä” (*Mitä on tehtävä?*, 242). Lehtityössä yhdistyvät kollektiivinen propaganda-, agitaatio- ja organisatorinen työ, joka sopi ”Venäjän sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen väliaikaisiin ja erikoisiin tarpeisiin” (*Askel eteenpäin...*, 72).²¹

Sanomalehden merkitys ei rajoitu ainoastaan aatteiden levittämiseen, vain poliittiseen kasvatukseen ja poliittisten liittolaisten puolelleen vetämiseen. Sanomalehti ei ole ainoastaan kollektiivinen propagandisti ja kollektiivinen agitaattori, vaan myöskin kollektiivinen organisaattori. – – Sanomalehden avulla ja yhteydessä siihen tulee itsestään muodostumaan vakinaisen järjestö, joka ei askartele vain paikallisessa työssä, vaan myöskin järjestelmällisessä yleisessä työssä, opettaa jäseniään seuraamaan tarkkaavaisesti poliittisia tapahtumia, arvioimaan niiden merkityksen ja vaikutuksen eri väestö kerroksiin, kehittämään tarkoituksenmukaiset keinot, joilla vallankumouksellinen puolue vaikuttaa näihin tapahtumiin. (*Mistä on alettava*, 11.)

Tärkeä poliittisen järjestön tehtävä on paljastusten teko kapitalismin kriisien syistä, talouselämän ja poliitikkojen yhteyksistä, korruptiosta ja kavalluksista sekä tiedottaminen (propaganda) ja agitaatio näiden avulla. On tartuttava ajankohtaisiin, ihmisten keskusteluissa oleviin kysymyksiin ja määrittävä oma kanta sekä pyrittävä tiedottamaan siitä laajasti. On nostettava esiin kapitalismin sovittamattomia ristiriitoja ja kärjistettävä niitä. Vasemmiston ei ole pehmennettävä viestiään muiden puolueiden ärsyttämisen pelossa, vaan Leninin sanoin ”on sanottava suora totuus” (esimerkiksi *Tunnuksista*, 183).

Tämä agitaation merkitystä korostava kanta on päinvastainen Leninin aikana toimineen reformistisen sosialismin tunnetun saksalaisen edustajan **Edvard Bernsteinin** kantaan, jonka mukaan ”parlamenttityötä tulee arvostaa paljon enemmän kuin agitaatiota” (Bernstein 1910b, 46, suomenosta muutettu). Käytännön politiikassa on harjoitettava ”järjestelmällisen reformityön politiikkaa vastakohtana politiikalle, joka pitää vallankumouksellista romahdusta mieleisenä tahi välttämättö-

---

²¹ Lehtityön, kirjoittajien värväämisen ja lukijoiden osallistamisen (ei vain lukijoiden omilla palstoilla vaan kirjoitusten tuottamisen ja suunnittelun prosessissa) esimerkki avaa näkökulman Leninin käsitykseen vallankumouksellisesta organisaatiosta, mikä on kiinteässä yhteydessä hänen käsitykseensä vallankumouksellisesta demokratiasta ja sosialismista.

mäksi tunnustettuna kehitysasteena” (emt., 52). Bernstein katsoi että kapitalismi on osoittautunut niin uusiutumiskykyiseksi, että suuria kriisejä ei enää synny, eikä niihin tule valmistautua (emt., 25, 44–46). Tällöin huomio kiinnittyy vähittäisiin uudistuksiin, reformeihin ja kamppailuun niiden puolesta – vallankumoukseen valmistautuminen siirtyy ”ajankohtaisempaan aikaan” – *aikaan jota ei koskaan tule*.

Bernsteinin mukaan uudistusten puolesta käytävän jokapäiväisen taistelun kautta työläiset ymmärtävät taistelun päämäärät ja kapitalistisen yhteiskunnan olemuksen, eikä taistelun *syitä*, sen juuria tai lopullista päämäärää tule heille esittää (emt., 48–51).

Marxin teoria [on] todellakin kumonnut ajatuksen *lopullisesta päämäärästä*. Kehitysaatteen nojautuva yhteiskuntaoppi ei voi tunnustaa mitään lopullista päämäärää, inhimillinen yhteiskunta on sen mukaan alituisesti kehityskulun alainen. Sen mukaan on olemassa suuria *suuntaviittoja* ja *päämääriä* mutta *loppupäämäärää* ei voi olla. Sitäkään mikä on voitu merkitä ajoittaiseksi päämääräksi, ei pidä edeltäpäin johtaa aivoista, vaan se täytyy muodostua käytännöllisistä taisteluista ja liikkeistä. (Emt., 22).

Mitään lopullista yhteiskuntajärjestystä ei tietenkään ole, eikä liikkeen tule suunnata kohti jotain valmista utopiaa. Mutta jos suunnataan toimintaa vain päivän kysymysten mukaan, niin kansainvälisen yhteiskunnan uudistamisen sijaan kamppaillaan vain kansallisten reformien puolesta. Välittömien käytännön saavutusten nostaminen toiminnan pääasialliseksi tavoitteeksi johtaa lopulta *luokkanäkökulman* hylkäämiseen ja toiminnasta tulee sopuisaa ja sovittelevaa. Tämä bernsteinilainen suuntautuminen poliittiseen toimintaan on kaikessa pragmaattisuudessa surullisen tuttua. Marxin ja Engelsin sanat osuvat tässä oikeaan: ”Siellä, missä luokkataistelu työnnetään syrjään epämieluisena ja ’karkeana’, jää sosialismin perustaksi vain ’todellinen ihmisrakkaus’ ja tyhjät fraasit ’oikeudenmukaisuudesta’” (*Kiertokirjeestä*, 81).

Lenin ei jumittunut dogmaattisesti reformismiin tai ”äärivasemmistolaiseen” vallankumouksellisuuteen; häneen voisikin sopia luonnehdinta ”utopistinen realisti” (*”Ristiriitaista mutta totta!”*).

Nyt olisi löydettävä vasemmiston ”sisäinen Lenin” – vaikka sitten henkisenä tahtotilana – jonka avulla löydettäisiin keinot organisoitua uudelleen ja vastata tämän hetken haasteisiin uudistumisesta ja vallanotosta. Kysymykseen siitä miten kapitalismin kriisit hyödynnetään, tarvitaan vastaukseksi organisaation lisäksi selkeitä käsityksiä valtiosta ja siitä, mitä on vallankumous ja mihin sillä pyritään.

3. piste. Valtio ja vallankumous (taktiikka voittoon)

Vallankumouksen aika on toiminnan aikaa, sekä ylhäältä-, että alhaaltakäsin tapahtuvan toiminnan aikaa. (*Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa*, 140.)

Kysymys valtion merkityksestä ja tehtävästä nousi esiin ajankohtaisen joukkotoiminnan käytännöllisenä kysymyksenä vuoden 1917 helmikuun vallankumouksessa. Kesällä 1917 Lenin kirjoitti pamfletin *Valtio ja vallankumous*, väkevän puheenvuoron valtiovallan merkityksestä ja radikaalin suoran demokratian puolesta²². Oli selvitettävä teoreettisesti, mitä käytännössä (tuolloisessa) *lähitulevaisuudessa* tulisi tehdä kapitalismin kaatamiseksi, mitkä ovat ”vallankumouksen tehtävät suhteessa valtioon” (*Marxism on the State*, 7).²³ Kysymys nimenomaan *valtiovallasta* oli hyvin tärkeä, sillä Venäjällä ei ollut hegemonista poliittista voimaa.

Valtiossa ja vallankumouksessa yhdistyvät Leninin oma teoreettinen mielenkiinto, hänen teoreettinen konjunktuurinsa (hän teki valtioteoreettisia tutkimuksiaan 1917 tammi- ja helmikuussa, ennen Tsaarin Venäjän luhistumista) sekä määrätty poliittinen konjunkturi helmikuun 1917 vallankumouksen jälkeen (Sawer 1977, 209).

Leninin valtioteoreettisen tarkastelun keskiössä on valtio pakotuskoneistona ja vallankumouksen tehtävät suhteessa valtioon. Valtio oli Leninille luokkavallan historiallisesti muodostunut *poliittinen* koneisto, luokka-antagonismien tuote ja ilmaus. Poliitiikan ydinkysymys on kysymys vallasta. Siksi on tutkittava, missä on *todellinen valta*, mitkä ovat vallan *aineelliset ilmenemismuodot*. Leninin mukaan poliittisen valtiomahdin välikappaleina toimivat julkinen valta, armeija, poliisi ja oikeuslaitos. Valtio on yhtäaikaisesti sekä demokraattinen että diktatorinen, sen alistavat prosessit ja toimet eivät sulje pois samanaikaisesti toimivia demokraattisia piirteitä: kyse on siitä, miten nämä eri puolet ovat kohdistuneet, mitkä ryhmät pääsevät osallistumaan valtiovallan käyttöön tai siihen vaikuttamiseen ja mitä ryhmiä kohtaan valtiovalta toimii sortavin keinoin. Tässä on muistettava myös valtioiden rajojen ylittäminen – imperialistisen valtion väkivaltakoneisto voi toteuttaa diktaattoria myös ”oman” valtionsa rajojen ulkopuolella. Täydellisinkin liberaali demokratia on pohjimmiltaan ”järjestettyä, systemaattista väkivallan käyttöä ihmisiä kohtaan”. Mutta samalla se on ”kansalaisten keskinäisen tasa-arvoisuuden muodollista tunnustamista, kaikille samanlaista oikeutta määrätä valtion rakenteesta ja hallita sitä.” (*Valtio ja vallankumous*, 12, 16.)

Lenin kannatti liberaalia demokratiaa parhaana valtiomuotona kapitalismin vallitessa ja myös lähimpänä tienä sosialismiin, mutta ”palkkaorjuus on kansan kohtalona demokraattisimmassakin

²² Pamfletti *Valtio ja vallankumous* julkaistiin tammikuussa 1918. Tunnettujen kuuden ensimmäisen luvun lisäksi Lenin suunnitteli pamflettiin seitsemättä lukua, jossa hän rakennesuunnitelmiansa (*Marxism on the State*, 86, 94–95) mukaan olisi käsitellyt neuvostojen syntyä ja kehitystä, vuosien 1905 ja 1917 vallankumousten opetuksia, bolshevikkien vuoden 1915 teesejä ja ”messianismia”. Kirjan puuttuvan luvun sisältöä – joka täydentäisi kirjaa ja myös helpottaisi sen ymmärtämistä osana vallinneita olosuhteita – voi suurimmalta osin hahmottaa lukemalla esimerkiksi artikkelit ”Vallankumouksen opetuksia” (*Teokset* 16, 295–301), ”Muutamia teesejä” (*Teokset* 21, 398–401), ”Kirjeitä kaukaa” (*Teokset* 23, 303–350), ”Kirjeitä taktikasta” (*Teokset* 24, 24–35), ”Vallankumouksen opetuksia” (*Teokset* 25, 223–239), ”Kompromisseista” (emt., 309–315) ja ”Eräs vallankumouksen peruskysymyksistä” (emt., 371–378).

²³ Leninin tutkimusten muistiinpanot ovat koottuina vihkossa *Marxilaisuus valtiosta* (Марксизм о государстве, Leninin teosten viides venäjänkielinen painos, osa 33, ei suomennettu, englanniksi *Marxism on the State*, Progress 1972).

porvarillisessa tasavallassa”. Lisäksi liberaaleinkin demokratia ”muuttaa ’yhteiskunnan palvelijat’, sen elimet yhteiskunnan *herroiksi*” ja valtion virat toimivat ”ponnahduslautoina suurituloisiin pankki- ja osakeyhtiövirkoihin hyppäämistä varten”. (Emt., 33, 118, 129–130.) Porvarillisen demokrati-an tärkeimpiä kysymyksiä ei koskaan ratkaise parlamentti, vaan ”ne ratkaisee pörssi, pankit” (*Proletaarinen vallankumous*, 38). Kapitalismin vallitessa saattaa olla suuriakin paikallisia vapauksia, mutta järjestelmänä kapitalismi aina sortaa maailman ihmisten enemmistöä.

Näistä syistä johtuen Lenin vastusti puheita ”demokratian laajentamisesta talouden alalle” joka oli Leninin aikaan (ja taitaa nykyisinkin olla) reformististen sosialistien eräs keskeisistä teeseistä (Bernstein 1910b, 58; myös Bernstein 1910a, 174–207, ”Demokratia ja sosialismi”). Leninin mukaan reformistit mukautuvat toimimaan valtiollisten rajojen sisällä (maantieteellisesti ja juridisesti) ja keskittyvät vain parlamentarismiin, peittäen näin tahattomasti ”nykyisen demokratian porvarillisen luonteen” ja vaativat ”vain nykyisen demokratian laajentamista, sen kehittämistä loppuun saakka” eivätkä uudenlaista ei-parlamentaarista demokratiaa (*Proletaarinen vallankumous*, 95).

Valtio ja vapaus ovat ristiriidassa keskenään. Kun on ”demokratia”, on myös valtio, jolloin ei voi olla vapautta. Vallankumouksen valtiossa eli proletariaatin diktatuurissa (eli sosialismissa) demokratian tulee olla täysin uudenlaista, demokratiaa työtätekeville ja muille nykyisin sorretuille (*Valtio ja vallankumous*, 58). Vahvasti vuoden 1871 Pariisin kommuunin kokemukseen pohjaten Lenin katsoo että sosialistisen vallankumouksen jälkeinen käänne ”sortajien demokratiasta sorrettujen demokratiaan” ilmenee havainnollisimmin kaikkinaisten virkamiesten etuoikeuksien lakkauttamisessa ja ”palkkojen saattamisessa työläisen palkan tasolle”. Valtiovallan tehtäviltä tulee hävittää etuoikeudet ja ”päällikkyuden häiväkin”, kaikki virat ovat valinnaisia ja henkilöt voi erottaa milloin vain. Täyden sisältönsä *poliittinen* uudelleenjärjestely saa kuitenkin siirryttäessä tuotantovälineiden kapitalistisesta yksityisomistuksesta yhteiskunnalliseen omistukseen. (Emt., 72–74.) Leninin päämääränä oli kaikenpuolinen vapaus, joten tuotantovälineiden yksityisomaisuuden lisäksi oli päästävä eroon valtiosta.

Me asetamme lopulliseksi päämääräksemme valtion hävittämisen, so. kaiken järjestetyn ja systemaattisen väkivallan, yleensä kaiken ihmisiin kohdistuvan väkivallan hävittämisen. Me emme odota sellaisen yhteiskuntajärjestelmän tuloa, jossa ei noudateta periaatetta, että vähemmistön on alistuttava enemmistön tahtoon. Mutta pyrkiessämme sosialismiin olemme vakuuttuneita siitä, että se tulee kehittyessään muuttumaan kommunismiksi ja tässä yhteydessä häviää kaikki ihmisiin kohdistuvan väkivallan tarve yleensä, käy tarpeettomaksi *alistaa* ihmistä toisen ihmisen tahtoon, väestön osaa toisen osan tahtoon, sillä ihmiset *tottuvat* noudattamaan yhteiskuntaelämän alkeellisia ehtoja *ilman väkivaltaa* ja *ilman alistusta*. (Emt., 137.)

Leninin *Valtiossa ja vallankumouksessa* esittämän radikaalidemokraattisen näkemyksen mukaan sosialismissa

”väestön suuret *joukot* nousevat ottamaan *itsenäisesti* osaa paitsi äänestyksiin ja vaaleihin myös *jokapäiväiseen hallintaan*. Sosialismin vallitessa tulevat *kaikki* vuoron perään hallitsemaan ja tottuvat nopeasti siihen, ettei kukaan hallitse.” Työpäivän lyhentäminen ”nostattaa *joukot* uuteen elämään, asettaa väestön *enemmistön* sellaisiin oloihin, jotka tekevät mahdolliseksi poikkeuksetta *kaikkien* osallistumisen ’valtiollisten tehtävien’ täyttämiseen, ja se johtaa yleensä kaikkinaisen valtion *täydelliseen kuoleutumiseen*”, ”*kaikki* suorittavat tarkastus- ja valvontatehtäviä, – – *kaikista* tulee väliaikaisesti ’byrokraatteja’ ja ettei näin muodoin *kukaan* voi tulla ’byrokraatiksi’.” (Emt., 183–184, 197).

Lenin myös pyrki käytännössä toteuttamaan toimenpiteet joista kirjoittaa (katso esimerkiksi sisällissodan aikana vuoden 1918 lopulla kirjoitettu *Neuvostovallan lähimmät tehtävät*, 65–70).

Koska kapitalismi on maailmanjärjestelmä, paikallisen vallankumouksen jälkeen entisellä hallitsevalla luokalla tulee edelleen olemaan lähes kaikki edut puolellaan: paljon rahaa, yhteyksiä, tietoa hallitsemisesta ja hallinnon järjestämisestä, paremmat tiedot sodankäynnistä. Kaikkien kansainvälisten yhteyksiensä vuoksi kapitalistit ja finanssipääoma jäävät voimakkaiksi. (Emt., 48–49.) Tästä syystä alistettujen on käytettävä *organisoitua valtaa* kapitalistien vastarinnan voittamiseksi. Proletariaatti on ”*uuden yhteiskunnan avant-garde*”, joka käyttää valtiovaltaa rakentaakseen vallankumouksellisesti uudenlaisen yhteiskunnan. Proletariaatin diktatuuri on monipuolista vallankäyttöä, jossa pakotuksen ja suostunnan keinoin käydään taistelua ”vanhan yhteiskunnan voimia ja perinteitä vastaan” (*Vasemmistolaisuus lastentautina*, 47). Lenin ymmärsi luokkavallan paljon laajemmaksi kuin vain valtiovaltan hallussapidoksi, ja valtioteoreettisissa muistiinpanoissaan hän mainitsee ”kirkon jne.” valtiota ”yleisempinä” hallitsevan luokan organisaationa (*Marxism on the State*, 104).

Pelkällä ”väkivaltaisella vallankumouksella” ei hallitsevan luokan herruudesta voi päästä eroon, vaan vallankumouksellisten on hävitettävä *herruuden koko koneisto*. Nykyistä valtiota käytetään tuotantotavan uusintamiseksi kun taas ”hallitsevaksi luokaksi järjestynyt proletariaatti” käyttää valtiovaltaa ”kaiken riiston hävittämiseen”. Valtiovalta on väliaikaisesti välttämätön vallankumousprosessissa paitsi entisen hallitsevan luokan vastarinnan voittamiseksi, niin myös muiden työtätekevien joukkojen johtamiseksi, opettamiseksi ja ohjaamiseksi. ”Suurtuotannossa sille kuuluvan taloudellisen merkityksen vuoksi” proletariaatti kykenee olemaan kaikkien, usein proletaareja huonommissakin asemissa olevien ”työtätekevien ja riistettyjen joukkojen” johtajana. (*Valtio ja vallankumous*, 41, 42–44.)

Proletariaatin johtama vallankumous eli sosialismi lakkauttaa Leninin mukaan mahdollisuudet toisten ihmisten hyväksikäyttämiseen pääomaa kartuttavana työvoimana ja näin taloudelliseen hyötymiseen toisten elämällä, mutta tämä ei vielä voi mitenkään kuitenkaan antaa ihmisille tasa-

arvoisuutta. (Emt., 155.) Lenin katsoo että eräs yhteiskunnallisen eriarvoisuuden tärkein lähde on *henkisen ja ruumiillisen työn vastakohtaisuus*, jota ”ei mitenkään voida poistaa heti pelkällä tuotantovälineiden siirtämisellä yhteiskunnan omaisuudeksi” (emt., 159–160). Vasta kun yhteiskunnan jäsenten kesken ei ole eroa heidän suhteessaan yhteiskunnallisiin tuotantovälineisiin, valtio on hävitetty ja voidaan puhua vapaudesta. ”Vasta silloin on mahdollinen ja toteutetaan todella täydellinen demokratia, josta ei todellakaan ole mitään poikkeuksia”. (Emt., 148.)

Leninin radikaalin valtioteoreettisen tarkastelun tärkein anti on huomion kiinnittäminen *valtaan*. Poliitikassa on kyse vallasta ja vallankäytöstä. Valta on materiaalista, se on ihmisten välisiä suhteita ja toimintaa organisaatioissa. Vallan saavuttamiseksi on pystyttävä nopeasti tarttumaan yhteiskuntajärjestelmän kriisiin avaamiin hetkellisiin mahdollisuuksiin. ”*Huhtikuun teesit*” – joiden perusteella Leninin toverit pitivät häntä järkensä menettäneenä – on hyvä esimerkki luovasta hetkeen tarttumisesta. Teeseissään Lenin nosti esiin siirtymisen suoraan neuvosto-organisaation pohjalta muodostettavaan hallintoon, joka myös valvoisi pankkeja tuotantoa ja tuotteiden jakelua syrjäyttäen väliaikaisen hallituksen ja porvarillisen demokratian (mikä oli erittäin yllättävä ehdotus II internationaalien kasvattamille sosiaalidemokraateille). (Ks. *Proletariaatin tehtävistä...*, 4–6.) Ennen lokakuun vallankumousta ennen Lenin painotti kuinka ”kyse on vain päivistä” jolloin mahdollisuus vallanottoon on auki: jos valtaa ei oteta *heti* oikean tilanteen koittaessa, mahdollisuus menee ohi eikä vallankumous ala. (*Kriisi on kypsynyt*, 64–66.) Tällaisten hetkien ehtoina ovat järjestelmän kriisi, poliittisesti aktiivisten kannatus vallankumoukselle ja hallitsevien luokkien hallituspula joka vetää passiivisimmatkin mukaan politiikkaan, ”tekee hallituksen voimattomaksi ja suo vallankumouksellisille mahdollisuuden kukistaa sen nopeasti” (*Vasemmistolaisuus lastentautina*, 117–118). Tunnukset (sloganit) ovat tärkeitä tehtäessä poliittinen interventio. Ne ovat kollektiivisia ja pystyvät puuttumaan erittelemäänsä konjunkturiin. Tunnukset johdetaan poliittisen tilanteen erityispiirteistä ja tilanteen muuttuessa on esitettävä uudet, muuttuneisiin olosuhteisiin sopivat tunnukset. (*Tunnuksista*, 178.)

Valtiovallasta puhuessaan Lenin tuntuu olevan teoreettisimmillaan, mutta tällä teoreettisella tarkastelullakin on pohja Pariisin kommuunin historiallisessa kokemuksessa. Perusteellinen historiallinen ja teoreettinen tarkastelu, vallitseviin olosuhteisiin sopivien visioiden ja toimenpideehdotusten luominen (kokemusten pohjalta) sekä todellinen pyrkimys päämäärien toteuttamiseen, ovat toimintatapana esimerkillinen.

Leninin muotoilut on suhteutettava omaan aikaansa, ja siinä on niiden voima. Parhaimmillaan erilaisissa olosuhteissa tuotetut ajatukset voivat olla inspiroivia ja – riippuen kulttuurisesta tai ajallisesta etäisyydestä (mikä myös on kulttuurista etäisyyttä) – korkeintaan näyttävät joitain suurpiirteisiä yleisiä linjoja joita voi noudatella. Se mikä ”kuolleessa” tekstissä on *elävää*, on se mitä kirjoitta-

ja tekee kirjoittaessaan sekä se menetelmä, jolla hän on tullut esittämiinsä johtopäätöksiin. Leninin tutkimusprojektin toistaminen *nyt*, nykyisissä olosuhteissa, tuottaisi erittäin toisenlaisen lopputuloksen, mutta veisi varmasti vasemmistoa eteenpäin.

IV LENIN DONKKA TYKIMMIN – *REFORMISTS CAN'T JUMP*

[K]oko poliittinen elämä on loputtomasta rengassarjasta muodostunut loputon ketju. Poliitikon koko taito onkin juuri siinä, että löydetään ja tartutaan oikein lujasti kiinni juuri sellaiseen renkaaseen, jota on kaikkein vaikein lyödä pois käsistä, joka parhaiten takaa sen, että renkaan omistaja pystyy pitämään käsissään koko ketjun. (*Mitä on tehtävä?*, 277.)

Aikana, jolloin oikeisto pääsee pussittamaan vapaahaittoja, vasemmistopuolueiden toimintatyyli on urautunut ja sekä teoriassa että käytännössä vasemmisto on täysin pallo hukassa. Suomessa politiikan esityslistalle nousevat asiat ovat oikeiston ja elinkeinoelämän sanelemia. Samalla erityisesti vasemmistopuolueiden identiteetti on rapautunut ja toiminta on jäänyt vain reagoinniksi ja varovaiseksi vastustamiseksi. Reformistiset liikkeet eivät ole kyenneet ”hyppäyksiin”, nopeisiin muutoksiin (*”Reformists Can’t Jump”*), vaan ovat muumioineet byrokraattisen organisaationsa ja jumittuneet pysyttelemään kaikessa toiminnassaan järjestelmän määrittelemien rajojen sisäpuolella.

Vasemmistopuolueiden muumioitumiskehityksen rinnalla on kehittynyt uusia yhteiskunnallisia liikkeitä. Nämä uudet liikkeet ovat verkostoja, joiden toiminta koostuu lähinnä lyhytkestoisista spektaakkeleista, pyrkien vaikuttamaan yksilöllisiin valintoihin ja keskusteluun mediassa. Merkittävintä ongelmaa uusilla liikkeillä on kykenemättömyys pitkäkestoiseen tai syväleikkävään vaikuttavuuteen. Lisäksi, usein julistetusta ”demokraattisuudesta” huolimatta, näiden ”horisontaalisten liikkeiden” johto ja päätäntävalta tuntuvat usein olevan pienen aktivistiryhmän käsissä.

Leniniläinen politiikan tyyli painottaa pitkäkestoiseen ja monitahoiseen kamppailuun valmistavan ja sitä toteuttavan organisaation rakentamista. Vallan organisaatiota vastaan kamppaillakseen opposition on rakennettava oma organisaationsa. Alistussuhteiden vastustamiseksi ja purkamiseksi on pystyttävä yhdistämään hajanaiset, paikalliset kamppailut toisiinsa ja asetettava yhteisiä (kansainvälisiäkin) päämääriä. Tarvitaan nopeaa reagointia ja joustavuutta, mutta tarvitaan myös päämääriä ja voimaa, jota ei voi saavuttaa kuin toiminnan organisoiminnan kautta. Eri toimintatapoja luovasti yhdistelemällä voidaan yhtäaikaaisesti reagoida ajankohtaisiin tapahtumiin ja suunnata toimintaa kohti pitkän aikavälin tavoitteita.

Järjestäytyminen mahdollistaa paitsi ylipäätään työväestön etujen puolesta kamppailun, myös järjestelmällisen poliittisen tutkimus- ja tiedotustoiminnan. Ei ole nojattava vanhoihin kirjoituksiin tai toimintatapoihin (”joilla saatiin hyviä tuloksia 70-luvulla”) vaan asioista on otettava itse selvää.

Myöskään ei ole tutkimuksessa rajoitettava vain pintaan, vaan paikallisia olosuhteita on tarkasteltava suhteessa kansainväliseen ja historialliseen kehitykseen. Lisäksi tämän rinnalla on työläistutkimus, työväestön olojen ja mielialojen kartoittaminen. Leniniläinen tyyli ei myöskään väheksy teoriaa, vaan tilanteen teoreettinen tarkastelu kulkee yhdessä konkreettisen ja historiallisen tarkastelun kanssa. Tämän tutkimuksen kautta voidaan luoda pohja johon nojataan poliittisia johtopäätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja ajankohtaisia tunnuksia muotoiltaessa. **Alex Callinicos** (2007, 36–38) summaa Leninin annin nykyiselle vasemmistolle napakasti: kapitalismin strategisen analyysin tärkeys, politiikan erityisyys ja tärkeys sekä poliittisen organisaation välttämätön tarpeellisuus.

Nykyisen vasemmiston kriisin keskellä leniniläisen tyylin politiikka, ”sisäisen Leninin” löytäminen ja ”oikeasta renkaasta vetäminen” olisi enemmänkin kuin paikallaan. Moninkertaisten ja vesittyneiden Marxiin palaamisten jälkeen edes puhuminen ”Leninin toistamisesta” tuntuu ensimmäiseltä uuden vasemmiston hedelmälliseltä teolta sitten (edelleen toki käynnissä olevan) prekariaatti- ja perustulokeskustelun. Paluu Leniniin *poliittisen tyylin näkökulmasta* toisi vasemmiston toiminnan takaisin teoreettiselta kentältä myös konkreettiselle politiikan kentälle – ja voisi palauttaa teoriankin käytännön yhteyteen todellisena ”*praksiksen filosofiana*”. Se toiminnan tyyli, jota Lenin ja ehkä parhaimpana hänen työnsä jatkajana **Antonio Gramsci** edustivat, on toimintaa *hetkessä*, ei fossiilien kaivelua. ”Harmaata, hyvä ystävä, on kaikki teoria, ja vihreä elämän kultainen puu”, kirjoittaa Lenin **Goethen** Faustia lainaten.

Leninin vuodesta 1914 vuoteen 1917 läpikäymä prosessi alkoi vasemmiston kriisistä. Nyt olisi toistettava Leninin vallankumouksellinen projekti globaalien kapitalismin haastamiseksi, kuten Slavoj Žižek painottaa. Lenin on ”toistettava” ottamalla hänen tyyliänsä, ei välttämättä lukemalla Hegeliä jne. (mitä Žižek varmasti pitää arvossa). Tärkeintä on konkreettisten olojen tutkiminen ja strateginen analyysi, poliittisen organisaation välttämättömyyden ymmärtäminen, eri toimintatapojen luova käyttö ja ennakkoluuloton tarttuminen avautuviin tilaisuuksiin. Leniniläinen tyyli mahdollistaa *oikeiden kysymysten* esittämisen ajankohtaisiin ongelmiin ja *vastausten löytämiseen* ... ihan itse.

LÄHTEET

Leninin teokset

Teokset. 45 osaa. Moskova–Petroskoi: Vieraskielisen kirjallisuuden kustannusliike–Karjalais-suomalaisen snt:n valtion kustannusliike–Edistys, 1953–1970.

[1894]. *Mitä ovat ”kansan ystävät” ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan*. Moskova: Edistys, 1975.

[1899]. Kapitalismin kehitys Venäjällä. *Teokset*, osa 3.

- [1901]. Mistä on alettava?. *Teokset*, osa 5, s. 5–13.
- [1902]. Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa. *Teokset*, osa 5, s. 303–310.
- [1902]. Poliittinen agitaatio ja luokkanäkökanta. *Teokset*, osa 5, s. 328–334.
- [1902]. *Mitä on tehtävä?* Moskova: Edistys, 1975.
- [1904]. *Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin* Moskova: Edistys, 1975.
- [1905]. Työväendemokratia ja porvarillinen demokratia. *Teokset*, osa 8, s. 58–67.
- [1905]. *Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa*. Moskova: Edistys, 1975.
- [1907] Alkulause kokoelmaan ”Kahdentoista vuoden ajalta”. *Teokset*, osa 13, s. 80–99.
- [1911]. Marxilaisuus ja Nasha Zarja. *Teokset*, osa 17, s. 37–42.
- [1911]. Lakkauttajamme. *Teokset*, osa 17, s. 43–64.
- [1914] Objektiiivisia tietoja työväenliikkeessä esiintyvien eri virtausten voimasta. *Teokset*, osa 20, 373–379.
- [1914–1915]. Filosofian vihkot. *Teokset*, osa 38.
- [1912–1916]. Imperialismi-vihkot. *Teokset*, osa 39.
- [1900–1916]. Agraarikysymyksen vihkot. *Teokset*, osa 40.
- [1916]. *Imperialismi, kapitalismin korkein vaihe*. Moskova: Edistys.
- [1917]. Tilastotiede ja sosiologia. *Teokset*, osa 23, 278–285.
- [1917]. Proletariaatin tehtävistä nykyisessä vallankumouksessa. *Teokset*, osa 24, 3–8.
- [1917]. Kirjeitä taktiikasta. *Teokset*, osa 24, 23–35.
- [1917]. Tunnuksista. *Teokset*, osa 25, 178–185.
- [1917]. *Marxism on the State. Preparatory Material for the Book The State and Revolution*. Moscow: Progress, 1972.
- [1917]. *Valtio ja vallankumous*. Moskova: Edistys, 1975.
- [1917]. Kriisi on kypsynyt. *Teokset*, osa 26, 56–66.
- [1918]. *Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky*. Moskova: Edistys, 1975.
- [1918]. *Neuvostovallan lähimmät tehtävät*. Moskova: Edistys, 1975.
- [1920]. *Vasemmistolaisuus lastentautina kommunismissa*. Moskova: Edistys, 1975.
- [1922]. Kansallisuuksia eli ”autonomisointia” koskevasta kysymyksestä. *Teokset*, osa 36, 583–589.

Muut lähteet

- Balibar, Etienne. 2007. ”The Philosophical Moment in Politics”. Teoksessa Budgen, Kouvelakis ja Žižek (eds) 2007, s. 207–221.
- Bensaïd, Daniel. 2007. ”Leaps! Leaps! Leaps!”. Teoksessa Budgen, Kouvelakis ja Žižek (eds) 2007, s. 148–163.
- Bernstein, Edvard. 1910a [1899]. *Sosialismin edellytykset ja sosialidemokratian tehtävät*. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Bernstein, Edvard. 1910b [1909]. *Sosialidemokratian revisionismi*. Tampere: Alex Halosen kustannusliike.
- Boller, Paul F. ja George John (eds.) 1990. *They Never Said It: A Book of Fake Quotes, Misquotes, and Misleading Attributions*. Oxford: Oxford University Press.
- Budgen, Sebastian, Stathis Kouvelakis ja Slavoj Žižek (eds.). 2007. *Lenin Reloaded. Toward a Politics of Truth*. Durham–London: Duke University Press.
- Callinicos, Alex. 2007. ‘Lenin in the Twenty-first Century?’ .Teoksessa Budgen, Kouvelakis ja Žižek (eds) 2007, s. 18–41.
- Gadamer, Hans-Georg. 2004. *Hermeneutiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Gramsci, Antonio. 1979. *Vankilavihkot. Valikoima*. Helsinki. Kansankulttuuri.
- Gramsci, Antonio. 1982. *Vankilavihkot. Valikoima 2*. Helsinki. Kansankulttuuri.
- Kautsky, Karl. 1907. *Erfurtin ohjelma*. Tampere: M. V. Vuolukka.
- Küczynski, Jürgen. 1984. *Työväenluokan synty*. Helsinki: Kansankulttuuri.
- Marx, Karl. 1971 [1847]. *Filosofian kurjuus*. Moskova: Edistys.
- Marx, Karl. 1974 [1867]. *Pääoma I*. Moskova: Edistys.
- Marx, Karl ja Friedrich Engels. 1998 [1848]. *Kommunistinen manifesti*. Tampere: Vastapaino.
- Marx, Karl ja Friedrich Engels. [1878]. Kiertokirjeestä. Kokoelmassa Marx–Engels. *Valitut teokset. 3 osaa*. 3. osa, 77–83. Moskova: Edistys, 1973.
- Sawer, Marian. 1977. ‘The Genesis of State and Revolution’. *The Socialist Register* 1977, 209–227.
- Service, Robert. 2000. *Lenin: A Biography*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sparks, Colin. 1998. *Communism, Capitalism and the Mass Media*. London: Sage.
- Trotsky, Leon. 1972. *Writings of Leon Trotsky [1933–34]*. New York: Pathwinder.
- Wallerstein, Immanuel. 1987. *Historiallinen kapitalismi*. Tampere: Vastapaino.
- Žižek, Slavoj. 2001. *On Belief*. London: Routledge.
- Žižek, Slavoj. 2007. ‘A Leninist Gesture Today: Against Populist Temptation’. Teoksessa Budgen, Kouvelakis ja Žižek (eds) 2007, s. 74–98.